

В Наше Власотинце

Број 8, фебруар 2020. године - Часопис власотиначке библиотеке

СЕЋАЊА:

**БРАТИМЉЕЊЕ ГРАДОВА
ДРВАР И ВЛАСОТИНЦЕ**

Страна 14-15.

СВЕДОЧЕЊА:

**ВЛАСОТИНЧАНИ КОЈИ СУ
УЛЕПШАВАЛИ БЕОГРАД**

Страна 8-10.

ИСТРАЖУЈЕМО:

БАЊАЊЕ, ПЛИВАЊЕ, БАЊАЊЕ

Страна 7.

ТЕМА БРОЈА:

МОСТОВИ У ВЛАСОТИНЦУ

Страна 4-6.

НОВИ БРОЈ, НОВИ САРАДНИЦИ

Попут оне старе поуке да се ничија снага не мери по томе колико пута је пао већ колико је пута успевао да се после падова уздигне и врати путу који је зацртао, и Наше Власотинце пада и подиже се, крене, стане, мучи се и довија, али увек са чврстом вољом да настави своје трајање. Можда је нама лакше, јер нисмо очекивали лако бивствовање, већ тежак пут доказивања и борбе за обезбеђивање квалитетних прилога и неопходних средстава.

И, ево нам осмог броја, са старим, доказаним, али и са новим сарадницима, који (сви заједно) нуде занимљиве текстове, које ћете, уверени смо у то, са уживањем читати, памтити, препричавати. Нови људи значе нови квалитет, али и стечени углед, због којих су они пристали на сарадњу. Значи то и обавезу да стари сарадници буду на неопходној висини, како би били прави саветници, помагачи и усмеривачи, на којима редакција почива и на које се може увек ослонити. Зато су се и они потрудили да нас обрадују занимљивим текстовима, додајући својим присуством неопходну стабилност и стручност часопису.

КОД САТ

Ако су истините приче старијих (а оне су истините и када нису, јер протеком времена прерастају у предање, „памћење народа“, па се тако нова стварност објашњава управо по томе како се прошлост усадила у сећања, „у свест народну“), један од најпознтијих тргова у Власотинцу, који одвајкада не зовемо другачије него „Код сат“, одувек је био једно од најфреквентнијих места у нашој вароши. Ту се данас укрштају четири улице: Учитељ Петрова,

Првомајска, Димитрија Стојановића и Немањина, а ова последња овде савија улево и после неких двадесетак метара иде до моста, иза којег се наставља некадашња Земун мала, и рачвају се улице Виноградарска, 22. дивизије и Нешићев кеј. Трг „Код сата“ омиљено је састајалиште оних који би да се сретну, власницима локала да поседају испред, кибицерима који би „да сниме ситуацију“ или да окрену круг, као и онима који су изашли тек да прошетају.

описао и Драгослав Петровић у својој причи „Власотинчани“ (коју можете прочитати у овом броју Нашег Власотинца, а која се налази у другом, допуњеном издању његове збирке „Пурјакови и друге приче“, коју је недавно издала наша библиотека). Они старији, попут Властимира Лалета Ђокића, памте да је ту некад била Јездина кафана, а Код сата својеврсна „берза рада“:

„Ту су долазиле газде, који су тражили надничаре, најчешће за окопавање винограда. Загледали су њихову снагу, 'какав је муж', да ли му је мотика оштра итсл.“

Испод Јездине кафане, преко пута Сата, одмах поред старог, Гвозденог моста, налазио се хотел Српски краљ, у којем су у оно време (у годинама после Првог светског рата) одржавани и митинзи. А онда је изграђена Соколана (почетком тридесетих година 20. века), па су тамо прослављане славе еснафа и организовани матинеи и забаве за млађи нараштај.

Већ поменути Лале Ђокић нам је казивао да су на том тргу били начичкани многи мали локали, између осталих и пекара Спасе Цецића, чији је чирак, који је продавао његове симите, имао посебну рекламу: „Изволте благ'ц симити...“! Тако је зарадио надимак „Благ'ц“, који је до данас остао део породичног наслеђа. Детаљније о распореду локала и изгледу овог трга знатичељни могу сазнати у књизи Данице Валчић „Градитељско наслеђе Власотинца“, чије је друго, допуњено издање недавно изашло као издање наше библиотеке.

ФОТОГРАФИЈА ГОВОРИ

У сусрет пролећу, подсећање

Ми ћемо овде цитирати још један део из поменутог броја Вечерњих новости: „Сат испред радње Цокановића је ручно рађен, направљен по нацрту њеног оснивача. Владимир су у његовом науму помогли рођаци и пријатељи. Дрвени рам је обложен бакром, а од тог материјала је и бројчаник са казалима. Владимир је направио механизам који је радио и звонио, а за звоно је искористио кочиони добош неког 'форда'. Сат је заустављен само за време Другог светског рата и неколико месеци 1994. године, када је радња реновирана.

Нека буде да је тако, ми ћемо овде тек потврдити да проток времена, измена режима саобраћаја, пренамена локала, рушење старих и подизање нових... није успео да окрњи драж старог трга, нити да прекине стару реченицу, коју изговарају многе генерације, деценијама: „Чекам те... Видећемо се... Наћи ћемо се... - Код сата!

Срба Такић

НЕОПХОДНОСТ ОБИЛАЗНИЦЕ ОКО ВЛАСОТИНЦА СВЕ АКТУЕЛНИЈА

МАГИСТРАЛА КОЈА ТО НИЈЕ

Улице су жиле куцавице једног насељеног места. Треба да су широке, чисте, уређене и слободне да би се кроз њих пролазило и да би се саобраћај одвијао без проблема. Улице су одавно подељене на тротоаре за пешаке и коловозе за аутомобиле. У неким земљама, у којима постоји култ бицикла, на коловозима су означене стазе за ова једноставна лична возила.

Улице Власотинца одговарају (углавном) овим наменама, осим једне - оне главне. Оне која је кичма овог насеља. Трасирана је после 1868. године, као резултат реакције Власотинчана на стање инфраструктуре у овом делу тадашње Отоманске империје. Наиме, Власотинчани су се жалили султану у Цариграду да се овде ништа не ради на модернизацији путева, који су блатњави и слабо проходни.

Као резултат тога султан је наредио лесковачком паши да просече нову трасу пута Лесковац - Власотинце (којег данас познајемо као Насип). На тај начин улаз у Власотинце је померен на садашњу локацију, са некадашњег друма који је ишао од Батуловца поред гробља.

прилагођена за несметано одвијање саобраћаја. На жалост, реално стање није такво. Главна улица у Власотинцу је добрим делом место за паркирање - газда аута је у кафићу, а возило којим се показује стоји на улици. Неки своја возилоа паркирају и на дуже, пошто су ту најбезбеднија. Најгоре је то што се паркира са обе стране улице (29. новембар, Душанова, 22. дивизије), што веома лоше утиче на одвијање саобраћаја. Готово свакодневно смо сведочи загушења промета и немилих сцена.

Посебан проблем представљају саобраћајни знаци и пешачки прелази. Саобраћајни знаци су мета поноћних сеанси пијаних хулигана, који лудују чаршијом у позним сатима, али и крадљи-

У овом броју:

ИНТЕРВЈУ Драгослав Б. Петровић: ЈОШ КАО ДЕТЕ ЗАВОЛЕО САМ ВЛАСОТИНЦЕ И ТА МЕ ЉУБАВ ПРАТИ ЧИТАВОГ ЖИВОТА

Страна 12-13.

ДА СЕ НЕ ЗАБОРАВИ: ДИМИТРИЈЕ Он. ПОПОВИЋ

Страна 11.

НАША ПРИЧА - Драгослав Б. Петровић: ВЛАСОТИНЧАНИ

Страна 16-18.

ХОДОПИС: СТОГОДИШЊИЦА ПРОБОЈА СОЛУНСКОГ ФРОНТА

Страна 19.

РАСКРШЋА: ВЛАСОТИНАЧКИ БЕЛОРЕПИ ВИСОКОЛЕТАЧ (БЕЛОРЕПАЦ)

Страна 20.

Најпрометнија градска улица уједно је и магистрални пут

Наравно, Насип је рађен кулаком народа, насипан шодером и камењем, и био је проходан у свим условима. Овај пут траје и данас. Модернизован је 1957/58. године, постављањем коцке (такође кулаком), а асфалтиран је и проширен пре десетак година. У време запрежних возила био је велика иновација - прави „европејац“ и потпуно је одговарао својој намени.

У данашње време, после скоро 150 година, у ери експанзије саобраћаја, који се обавља моторним возилима, може се рећи да он, такође, испуњава све захтеве. Пут Лесковац-Власотинце је део републичког пута Пирот-Приштина. Њиме пролази велики број аутобуса, путничких и теретних возила, како наших тако и иностраних. Она иду, најчешће, ка Бугарској или ка Власинском језеру.

Главна власотиначка улица је део те магистрале. Логично би било да она буде слободна и

ваца челичних стубова, носача знакова. Пешачки прелази су посебна тема. Трасирали су их људи који не живе овде и немају реалне представе о потребама грађана, а стриктно их спроводе локални извођачи. Зебре су лошег квалитета, кратко трају тако да врло брзо изгубе своју функцију. Требало би видети како је овај проблем решен у приграничним градовима суседне Бугарске нпр. Пернику и Брезнику.

Да би се стање нормализовало, преко је потребно изградити обилазницу око Власотинца. Урбанистички планови су још пре више од 25 година предвидели две обилазнице. Све локалне власти заобилазе овај проблем, али се надам да ће ова, актуелна, макар да започне процес, наравно уз помоћ републике, и да ће тако олакшати живот у вароши и учинити га безбеднијим.

Сава Ђукаловић

Наш вредни сарадник и истраживач, Бранко Димић, потрудио се да за овај број Нашег Власотинца напише причу о мостовима Власотинца. Требало му је за то пуно времена, али се његов труд исплатио

МОСТОВИ У ВЛАСОТИНЦУ

После формирања Власотинца у веће насеље, чији је центар био на месту где се данас налази заветни крст, с десне стране Власине, ту се одвијао сав друштвени живот. То је место названо Селиште, док они старији још увек помињу име Прудина.

На левој страни Власине постепено се и формирало ново насеље, са новим заветним крстом, који је био поред бреста у малом шумарку, где се данас налази градски парк, око којег су зграде општинске управе, милицијске станице, завичајног музеја, основне школе...

Место Селиште изгубило је друштвени значај због честог плавлена Власине. Њено корито било је широко, што је у мирне дане омогућивало лаки прелаз преко реке, те је то место називано Газ. Али, код великих киша, када воде надођу, прелаз преко реке био је немогућ. Зато су становници махала са леве и десне стране обале Власине изградили дрвени мост, на месту где се данас налази мост звани Газела или Плави мост.

па су га становници прозвали „Малићи мост“, али је то име, као и сам његов изглед, давно заборављен. Нарочито пошто је на том месту изграђен нови, савремени мост који је назван Газела. Тај је

назив добио због специфичног лука који има, а сличан је скоку Газеле. Његова градња почела је 1970., а завршена 1972. године. Мост је ду-

обновљен мост Газела је пуштен у саобраћај 4.9.2013. године.

После изградње новог, дрвеног, „Горњег“ моста, целокупни саобраћај становника Власотинца пре-

Нови Земун је престао са радом, објекат је препуштен пропадању и претворен је у руину - што, свакако, никоме од нас не служи на част.

Али, вратимо се ми нашој причи - изградњом „горњег“ моста нагло су се развијале махале Земун (са десне стране Власине) и трговачка (са леве стране). Прудина, односно простор између мостова, била је погодна за смештај техничке грађе, трупаца који су били откупљивани за потребе индустрије. Осим тога овде је била смештена и сточна пијаца, а ту су била и испрезана кола, пошто би истоварила робу на пијацу, пијачним даном петком. Овде су се одржавали и вашари, летњи 26. јула, а јесењи 27. октобра. Зато се је ово место некада звало и Вашариште.

После поплаве, 1989. године, изграђен је одбрамбени насип изнад горњег моста, на десној обали градског језера, као и између два моста и испод доњег, на обе обале. На Прудини је данас уређен парк, на чијем је средњем делу споменик погинулим ратницима у ратовима 1991-1999. године. Стари називи овог потеса се губе, а устаљује се нови - Спомен-парк.

Горњи мост је тешко оштећен у поплави која је била уочи Првог балканског рата. Због његовог стратешког значаја Влада Краљевине Србије доноси одлуку да изгради мост железничког типа. Овај мост је грађен 1913. године, од гвоздене носеће конструкције, са гвозденим страницама и лучним траверзама које спајају странице и носе терет конструкције и оптерећење моста. Овај су мост градили мајстори из Италије, а трошкове смештаја и исхране сносила је власотиначка општина. Он је пуштен у саобраћај 1913. године и одмах назван „гвоз-

Нови мост је омогућио лакши свакодневни живот становника Власотинца, које је израстало у веће насеље, али и за становнике околних села. Широко корито Власине чинило је да она често мења свој ток, готово после кише, тако да је дрвени мост био заобилажен и тиме губио своју намену. Више пута га је набујала Власина односила, па су људи били приморани да граде нови.

Тај нови мост је изграђен на природном сужењу корита, на неких 200 метара изнад постојећег код Прудине. Услови су дозвољавали да се изгради већи мост, вишљи у односу на „доњи“. Он је изграђен од дебелих хрстових греда и талпи, а његова висина је омогућавала већи пропуст воде, у случају обилнијих киша или топљење снега. Овај мост је био жила куцавица од великог значаја за насеље, јер је спајао путеве који су водили од Лесковца према Пироту и Црној Трави.

После изградње „горњег моста“, онај „доњи“ је изгледао много мањи

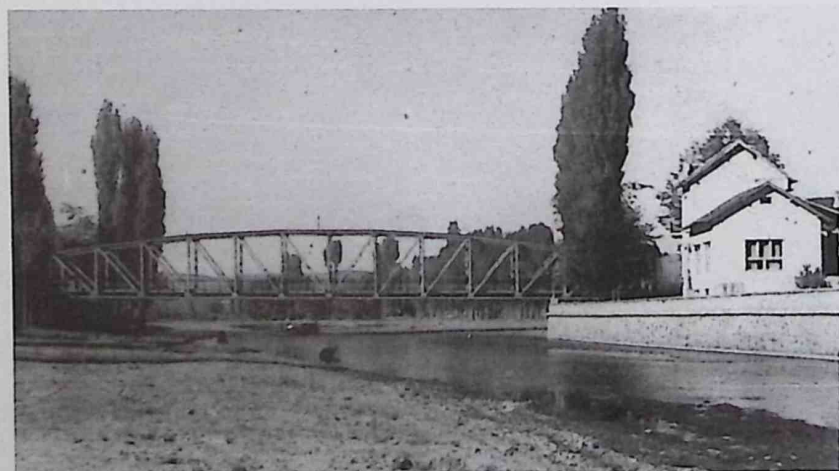
жине 65 метара, а ширине, са тротоарима 7,8 метара. После његове репарације 2012. године, ширина, са тротоарима је повећана на 9 метара, с тим што је ширина коловоза остала иста, 6 метара.

Радове на репарацији Газеле извело је ГП Мостоградња АД из Београда. Инвеститор је био ЈП Путеви Србије, а наручилац посла Србија пут из Београда. Шеф градилишта био је дип.гр.инж. Драган Павловић. Радови су изведени по налогу ЈП Путеви Србије бр. 953-687А од 15.52012. Репарација је подразумевала проширење тротоара, замену расвете, фарбање ограда, али и друге допунске радове који су имали за циљ да се мост доведе у употребиво стање. Укупна цена изведених радова износила је 2.6484.168 динара.

Занимљиво је да је ова репарација изведена тачно 40 година од његове градње. Још једна занимљивост је то да он није имао никакву озбиљна оштећења после катастрофалне поплаве која је задесила Власотинце 28.6.1988. године.

усмерен је на њега. Увидевши његову предност, предузимљиви трговац Такић (име није запамћено) подигао је кафану којој је дао име Земун. Ово је име дао да би побољшао трговачке везе са трговцима из Земуна, који су овде куповали стоку и продавали је у Аустроугарској. Када би ти Земунски трговци долазили у Власотинце одседали би у Такићевој кафани, ту се хранили и спавали. Тако су његове везе јачале, посао се ширио и све више јачао. Међутим, ратови су те везе прекинули. Такићу је посао опадао тако да је морао да кафану прода Влајку Соколовићу Соколу. Њега је наследио син Јордан, а њега су наследили његови потомци.

У већ поменутој поплави 1988. године, Земун је толико оштећен да је процењено да се улагање у његову рестаурацију не би исплатило.

Зато је он срушен, а на његовом месту изграђен је нови објекат, са функционалним и допадљивим архитектонским решењима. Старом имену додао префикс нови, тако да се сада на месту кафане Земун налази хотел Нови Земун. На жалост, после свих промена и ломова, који су нас задесили крајем прошлог и почетком овог века, хотел

дени“. Био је један од симбола и препознатљивих знакова Власотинца, незаобилазан на разгледницама, нарочито између два светска рата.

Српска војна команда је издала наредбу, током Првог светског рата, 1914. године, да се постави експлозив на носећим ослонцима моста, како би се он, у случају потребе,

срушио. Док су војници постављали експлозив то је посматрао Гоце Неми, који је имао обавезу одржавања противградних станица, односно испаливања противградне ракете. У то време противградних станица је било три: прва, поред старог пута за Орашје, на месту где се данас налази Текстилни комбинат „Власинка“ (тада је овај пут био прав, тј. није скретао под правим углом између Власинке и Ватрогасне станице); друга, у шишавачким ливадама; трећа, у Невиту.

После проласка Власинског одреда према Власини (са циљем да спречи продор бугарске војске преко Власине и Црне Траве, како не би угрозили стабилност јужног крила српске војске), Гоце Неми је исекао жице детонатора експлозива. То је вешто маскирао, да се не примети. На крају Првог светског

делове, који су отерани у топионицу, да се претопе. Са доње стране моста, који је тек требао да се гради, урађен је привремени прелаз од фосне, за пешаке, док је саобраћај преусмерен на доњи мост, Газелу. Нови мост од бетона рађен је до касне јесени 1973. године. он стоји на два снажна стуба, дужине је 66 метара, а ширине 7,10 метара. Ширина његовог тротоара је два метра, уз наглашени продужетак те ширине 55 сантиметара, на коме је ограда (у коју су уклопљени по шест канделабера са обе стране моста).

Овај нови мост није добио посебно име, као што је то било са Газелом, или Гвозденим мостом. У свакодневном говору, ради лакшег споразумевања, за њега се каже „мос куде сат“, или „мос куде Земун“.

рата, када је кренула срамна бугарска бежанија из Србије, Бугари су покушали да минирају Гвоздени мост. Тиме би успорили српску војску која их је гонила. У општем метежу бугарски војник, коме је наређено да активира упаљач експлозива, притиснуо је упаљач, али није имао времена да сачека да ли ће се детонатор активирати. Његов живот му је био важнији од тога. Тако је Гвоздени мост остао да траје захваљујући бистрини Гоцета Немога, испаливача противградних ракета, који је тако прозван јер је имао природни хендикеп – није могао да говори, био је нем. Његово је име давно заборављено, нико као да није марио за његову храброст. На срећу, упамтио га Бошко Савић, лимар, који нам је испричао ову причу.

Гвоздени мост ће трајати све до 1973. године, када је Влада Републике Србије донела одлуку да се он сруши и на његовом месту изгради нови. Детаљна репарација Гвозденог моста не би се исплатила јер не би могао да реши нарастале потребе Власотинца, које се развило у савремену варош. Средства за изградњу новог моста обезбедила је Република Србија, а извођење радова поверено је Предузећу за путеве Врање.

Рушење Гвозденог моста поверено је стручњацима за експлозиве Југословенске народне армије. То је и учињено у пролеће 1973, тако успешно да ниједан грађевински објект у близини није оштећен. Срушени мост је исечен на мање

Оба моста, и горњи и доњи, издржали су снажни рушилачки притисак воде Власине у вечерњим часовима 26.6.1988. године. Доњи мост има добру пропусну моћ воде, јер нема носеће стубове, док горњи мост има два носећа стуба, који задржавају наносе од грања, стабала и другог. Ипак, сав тај рушилачки притисак они су издржали, те мост није претрпео озбиљнија оштећења.

Репарација Горњег моста није вршена 35 година, од изградње 1973. до априла месеца 2008. године. Тада је детаљну обнову извршило приватно предузеће Мостомонт из Београда, које је специјализовано за ову врсту послова. За време извођења радова саобраћај је преусмерен на Доњи мост. Радови су се споро одвијали, све до касне јесен 2008. што је посебно тешко падало пешацима, навиклим да свакодневно више пута прелазе са једне обале на другу.

Обнова моста била је комплетна, и коловоза и тротоара, офарбана је ограда, металне цеви су замењене пластичним, кроз њих су провучени телефонски и електрични каблови, водоводне цеви. Целокупна конструкција је поново малтерисана, постављена је и каскадна ограда од десне ивице моста до ивице зида кеја. Поред ограде је урађена ужа стаза од бетона, коју користе бициклисти. Стари лампиони су замењени новим, по шест на обе стране. Ширине њихових цеви се поклапају са ширином ограде, а растојање између лампиона је јед-

нако, чиме је осветљење моста равномерно. Мост је пуштен у употребу без свечаности, 2008. године, а 2014. су додате заштитне ограде у наставцима крајева ограда.

... На средини зида кеја између бране и горњег моста, с десне стране Власине, где су изграђене степенице за силазак у реку, 1970. године изграђен је дрвени мост само за прелазак пешака. Његова сврха је била у функцији унаоређења туризма, нарочито у време Винског бала. Овај мост градило је Комунално предузеће Радник из Власотинца, а радили су га тесари из Градске. Уништен је у катастрофалној поплави 1988. године, а пошто није имао важнију саобраћајну функцију, није се сматрало неопходним да се изгради нови мост.

Данас се ретко ко сећа да га је и било, чак нам је од њега одтала тек по нека слика. Изглед „Дрвеног моста“, како је зван, најбоље је сачуван у трећој епизоди популарне телевизијске серије „Врућ ветар“.

нкцију бране и пешачког моста, с тим што јој је придодат одушак у случају ако поново надође велика вода. Одушак је придодат у наставку бране с десне стране реке, а премошћен је мостом који чини целину са постојећим мостом преко бране.

„Горњи каменити мост“ преко Пушкине долине, који је повезивао данашње улице Душанову и 22. бригаде, изграђен је између 1920. и 1925. године. Грађен је релативно дуго, са прекидима, како су уплаћиване паре од ратне репарације, које је власотиначка општина добијала из Београда.

Пре тог моста био је дрвени мост, са страницама од дрвета, који је био постављен под косином, како се пружала улица из главне чаршије. Овај мост је више служио за пешаке него за тежи терет, који је превожен запрежним колима.

Нови мост изграђен је од армираног бетона са полулучним странама, са истом косином као дрвени мост. Новоизграђени „Каменити мо-

Изградњом бране на реци Власини, 1980. године, на месту Јаз, од кога је део воде, с леве стране реке, усмерен у ваду млина, искоришћена је горња површина стубова

ст“ имао је ширину коловоза седам метара и преко њега се одвијао сав саобраћај са запрежним и моторним возилима, за пешаке и за друге потребе.

броне да се направи мост за пешаке. Основна намена овог моста је повезивање две целине: с десне стране реке налазе се хотел „Грозд“, шеталиште поред кеја и градског језера, градско језеро и спортски центар са спортском халом; с леве стране реке је Спомен парк „Старо гробље“. Брана је издржала притисак надошле воде Власине, 28. 6. 1988. године. Задржала је своју фу-

Међутим, временом постао уско грло за несметан саобраћај за возила чији се је број стално повећавао. Још тежи је био прелазак преко „Каменитог моста“ за пешаке, нарочито за децу, јер се по истом коловозу пролазили и кола и пешаци. Крајем седамдесетих година 20. века настављена је регулација корита потока каменичке долине од улице Милорада Величковића, тач-

није „Шопове кафане“ до Буке, где се она улива у поток Пушкина долине и тече све до улива у реку Власину.

Регулацијом корита Каменичке долине, у средњем току, од Мрвића до Шопове кафане, почело се око 1970. године. Прво је регулисана десна страна, од Мрвића до „мале раскрснице“, где се улица Милорада Величковића грана, левом страном за село Дадинце, а десном страном за село Јастребац и даље. Од ове раскрснице изграђена је лева страна потока „Каменичке долине“ до „Шопове кафане“.

После регулације леве стране Каменичке долине изграђен је мост преко потока, на месту где улица Милорада Величковића прелази на десну страну „Каменичке долине“, чинећи пут за село Јастребац и даље. После изградње овог моста, изграђен је крајем седамдесетих година „Мост код Шопову кафану“, веома важан за одвијање нормалног саобраћаја за општину Власотинце. Он се налази на кривини где ток „Каменичке долине“ скреће ка прелазу Бука, односно Пушкиној долини, тако да се сада саобраћај може несметано одвијати и на десној страни улице Милорада Величковића.

Регулација корита Каменичке долине и Пушкине долине значајно је, јер сада могу да приме већу количину воде кад падну обилније кише. Тако је спречено плављење, што је раније била честа појава, а дно корита јер попљочано и странице озидане каменом. Када је вршена регулација ових потока изграђена

тинца у ближој околини. После изградње водовода 1964. године овај извор за становнике губи егзистенцијалну важност. Можда је извор Бука прекинута цев водовода којим се снабдевао римски кастил који је био у непосредној близини.

Регулацијом корита Пушкине долине наметнула се императивна потреба да се изграде два моста за улице Ратка Павловића и Ђуре Ђаковића. Ова два моста имају вишеструку важну функцију за саобраћај и пешаке, са десне стране Пушкине долине су Дом здравља, болница, осмогодишња и средња школа, црква. Ова два моста градило је Г.П. „Црна Трава“, 1979. године. Да би

се повећала пропусна моћ горњег моста, када надођу веће воде, близу извора Бука, 2004. године дизалицом је подигнуто тело моста те су носеће стопе надограђене и тиме повећана његова пропусна моћ.

према Лесковцу, и даље према Нишу и Београду, с једне стране, односно према Црној Трави, и Власинском језеру, а код одвајања код Свођа према Бабушници и Пироту. Изградњом ауто пута Београд - Скопље саобраћај је се још више интензивирао главном саобраћајницом кроз Власотинце. Сви ови императиви развоја саобраћаја условили су изградњу новог моста, уместо „Каменитог“, што је учињено.

Део по део, компресором је срушен Каменити мост, почетком 1980. године. Нови мост градило је Г.П. „Црна Трава“ које га је и завршило исте године. Нови мост, такозвани „Тромостовље“ или „Криви

у касну јесен 1980. године видео се промашај архитектке Часлава Виденовића. Засвођеност крила Тромостовља била је превелика у односу на површину тротоара улице. Зато је морало да се под крила моста додаје бетон до средње тачке закривљења.

Бранко Димић

ЛИЧНИ СТАВ

ПОТРЕБЕ СУ НАМ ДРУГАЧИЈЕ АЛИ СУ НАМ СНОВИ ИСТИ

Често се за особе са инвалидитетом говори да су особе са посебним потребама, али то су такође и деца, људи који имају исте потребе, само што их остварују на другачији начин. Велики број особа са инвалидитетом живи у клими дискриминације, предрасуда и незнања, са често незадовољеним елементарним потребама.

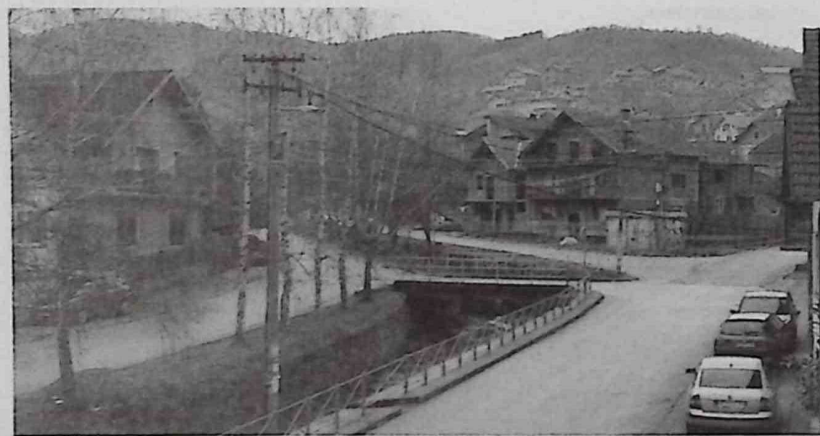
И ја сам особа са инвалидитетом и морам живети са тим. Није решење предати се без борбе. У животу се морамо борити за оно у шта верујемо. Знам да уз помоћ своје вере и своје одлучности могу то да превазиђем. У овом свету ја сам другачији од других. Али то не значи да ме нико не воли. Свака особа на овоме свету, била она здрава или са инвалидитетом, нађе своје место.

Под Сунцем смо сви једнаки. Тога се никада не требамо стидети. Треба се стидети човека који је лопов, наркоман или алкохоличар. Човека који је злобног и нечистог срца. А ми можемо бити шта год пожелимо. Само треба веровати у себе.

Наравно, веома је битна подршка породице, јер без своје породице ја не бих постао оно што јесам. Зато апелујем на све родитеље особа са инвалидитетом: помозите вашем детету колико год је то могуће. Пустите га да рашири крила, пустите га у свет, верујте у њега! Спољашност уме да превари. Важна су човекова осећања, важно је оно што вам је у срцу, важна је љубав.

Не одустајмо пред сваком тежом препреком. На свету постоји пуно особа са инвалидитетом које су успеле у животу. И ја сам особа са инвалидитетом, али нисам одустао од својих снова. Нити ћу икада.

Александар Видосављевић

је чесма на извору Бука, који се налази непосредно с десне стране улива Каменичке у Пушкину долину.

По казивању Бошка Савића, рођеног 1920. године, деда му је причао да је у месту данашње болнице био виноград. Када је окопавао виноград случајно је откопао водоводну цев од печене глине. Када је копачем ударио у цев сломио ју је и вода је потекла. Нови извор је назвао Бука, то име и данас траје, а име онога ко га случајно открио не зна се.

Водоводне цеви од печене глине случајно су пронашли и Гољићи, када су копали темељ за кућу, која се налази недалеко од извора Бука. Неки од старијих из фамилије Гољић, памтили су да је ту био извор који се изгубио када је вода потекла на Буки. Извор Бука био је главни за снабдевање водом дела Власо-

Када се регулацијом корита потока Пушкине долине дошло до Каменитог моста, он је морао да се сруши, да би се нов изградио. Саобраћајница која пролази њиме води

мост“, изграђен је по узору на мост преко реке Љубљанице, која протиче кроз град Љубљану. Нарочиту лепоту овом мосту дају крила одвојена од главног моста, која служе за пешаке.

Почеци оба крила су на супротним странама тела моста, које је под косином дужине 14 метара, а ширине 7 метара, у односу на корито потока, а крила моста су под правим углом у односу на корито потока. Гледано од Душанове улице десно, крило тромостовља одваја се од тела моста, од споја почетка моста на крају Душанове улице, а лево крило тромостовља одваја се од тела моста на почетку улице 12. бригаде. Све три целине овог тромостовља имају своје заштитне ограде, које својом разуђеношћу допуњују архитектонску лепоту моста.

Крила Тромостовља су полулучно закривљена, што чини архитектонску целину тромостовља привлачнијим са амбијенталном целином регулисаног корита потока. Тек кад је завршена његова изградња,

(КРАТКИ ОСВРТ НА ИСТОРИЈАТ ПЛИВАЊА У ВЛАСОТИНЦУ)

БАЊАЊЕ, ПЛИВАЊЕ, БАЊАЊЕ

На жалост, у Власотинцу нема пливања, почели смо од бањање и остало нам је само бањање

Према неким мојим са- знањима још су Соколци, пре Другог светског рата, почели са организовањем пливачког спорта у Власотинцу. Ипак, тек после рата власотиначки студенти, који су летње ферије проводили на Власини, почели су да организују младе и врше обуку пливања у свим техникама.

Најактивнији су били: Раде Бајић (први студент ДИФ-а, којег, на жалост, није завршио из здравствених разлога, завршио је правни факултет и радио у судовима у Власотинцу и Лесковцу); Богдан Петровић (такође београдски студент); Богољуб Стаменковић (студент фармације); Петар Живковић (у то време познат власотиначки фотограф - Лишко).

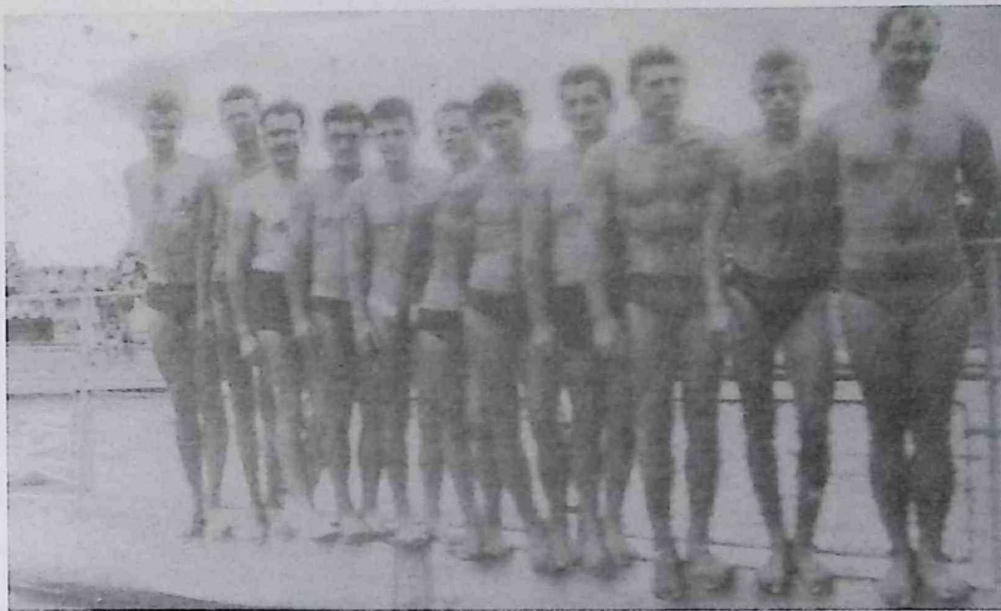
Сви напред поменути ударили су темеље власотиначком пливачком спорту. Њима уз раме стајали су: Зоран Димитријевић (студент дефектологије, који је цео живот посветио хендикепираној деци, као наставник физичког васпитања); Александар Младеновић (студент медицине и касније професор Медицинског факултета у Београду, анестезиолог, пливао је лептир и прсно); Славољуб Краинчанић (пливао леђни краул беспрекорном техником); Душан Валчић (пливао лептир и по потреби леђни краул); Томислав Шушулић (студирао Стоматолошки факултет, докторирао и остао до пензије на факултету, пливао је прсно); Момчило Петровић (кројач, пливао је слободни стил, а

краул на дугим стазама); Вујица Ивковић (пливао је краул; и моја маленкост, који сам се увек налазио са стране и понекад запливао, ако неко од горе поменутих није био присутан).

То су били најбољи чланови Пливачког клуба „Власина“. Тренирало се у води, али како Власотинце није имало базен није организовано ни једно званично такмичење. Ми смо се такмичили у Лиги југоисточне Србије, а базена је било само у: Лесковцу, Пироту, Неготину, Ћуприји и Јаго-дини. Касније су саграђени и у Грделици у Вучју, за потребе њихових текстилних фабрика.

Да би смо могли да наставимо такмичење у том рангу, морали смо да имамо и женску екипу. Наравно, њу су чиниле ученице Више мешовите гимназије. Намерно сам поменуо ово мешовите, јер је до тада било одвојених мушких и женских школа. Женску екипу чиниле су: Гордана Хаџи Ђокић (касније Нагорни), Верица Хаџи Ђокић - Ђокић, Марица Бајић, Гордана Марчић - Стојановић, Јелена Бошковић, Душанка Бајић, Надица Валчић, Душица Живковић, Олгица Живковић, Мирјана Краинчанић.

Еуфорија пливања потрајала је још неколико година, а затим су се „носиоци клуба“, они са добрим резултатима, запослили ван Власотинца. Финансирање клуба и даље је остало на ниском нивоу, постали смо Пливачка секција при ДТВ „Партизан“. Многи пливачи постали су чланови рукометне, кошаркашке и одбојка-

шке секције.

Задњи трзаји пливачког спорта у Власотинцу били су када је општински Културни центар, 2008. године,

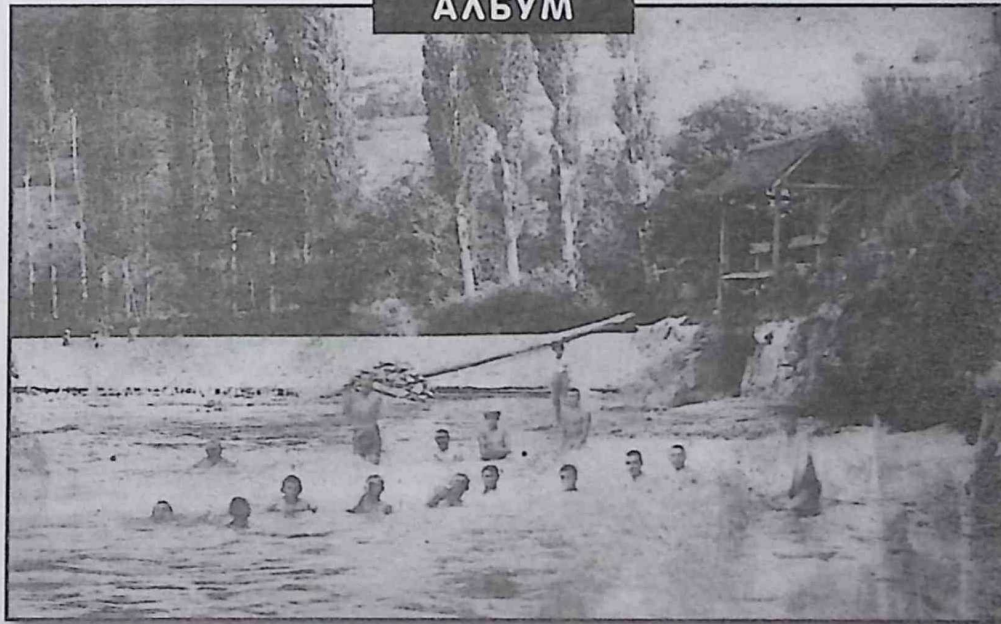
укључио у свој програм „Лета у Власотинцу“ и ревијално такмичење у пливању и скоковима у воду. Пливачи из Лесковца купили

су тада скоро све медаље.

Значи, нема више пливања, почели смо од бањање и остало нам је само бањање!

Петар Шушулић

АЛБУМ

ЦРТИЦА

СЕЋАЊЕ НА 1968. ГОДИНУ

Пре не мало годину и по дана навршило се педесет година од, демонстрација студената београдског универзитета. У ондашњој СФР Југославији, у ери државног социјализма студенти су, поред храбрости и зрелости, показали и жељу; Жељу да промене, да тада незамисливо, устројство социјализма, (титоизма), заснованог на привилегијама малог броја грађана. Својеврсну касту су прозвали: „Црвена буржоазија“ а бунт су артикулисали кроз свој, Црвени универзитет „Карл Маркс“. Демонстрације су попримиле и интернационални карактер јер су се придружиле, демонстрацијама студената широм Европе.

Студентски бунт су разумели и подржавали многи угледни професори, глумци, јавни радници и поштени интелектуалци. Прва међу њима била је, увек млада, Десанка Максимовић, чије име носи и наша библиотека која Нам је поручила: „Драга децо, запамтите какви сте данас, јер нећете моћи да

будете такви целог живота. Данас сте најлепши и најузвишенији у свом животу. Колико се тога будете сећали толико ћете бити добри...“

Радничка омладина, најалост, није прихватила позив студената да им се придружи. Демонстрације су после подршке од стране Јосипа Броза „највећег сина наших народа и народности“, Друга Тита „умирене а „енергија“ генерације 68. узалуд потрошена.

Подсећање на „варљиво лето 68“ је подсећање на оне који су желели да (попут аутора) наставе са протестима. Они који су послушали Броза и „стали“ били су добро награђени, па неки и данас уживају у стеченим привилегијама.

За мали број шездесетосмаша, занесењака и вечитих заточеника 1968, који су мислили и веровали да ће променити свет, ма где данас били, уместо поздрава, поклањам стихове корачнице Црвеног универзитета.....

Слободан Ђукаловић

КОРАЧНИЦА ЦРВЕНОГ УНИВЕРЗИТЕТА

Ко киша пламна на земљи сушно
Што млазом воде пева
Путем револуције корачајмо
Лева! Лева! Лева!

Нек падне сунце и наша срца
Нек муња земљом сева
Кљусину историју потерајмо
Лева! Лева! Лева!

За храброст очева знамо из књига
Хвала! Будућност већ загрева
Данас и даље наша је брига
Лева! Лева! Лева!

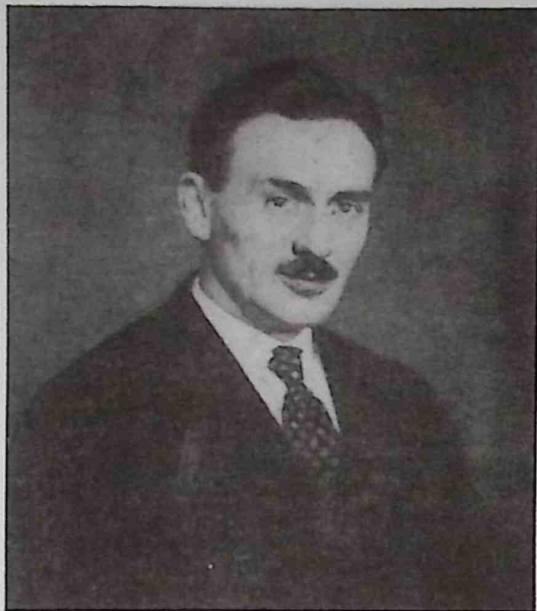
Пред очима нам ко некад њима
Комуна – звезда изгрева
Младост је наша привилегија
Лева! Лева! Лева!

(1968)

ВЛАСОТИНЧАНИ КОЈИ СУ УЛЕПШАВАЛИ БЕОГРАД

Архитектонски и историјски споменици вежу колективно читаве генерације на великим и дугим размацима, који су недоступни обичној људској меморији. По споменицима и културним остацима прошлости цени се општа народна култура.

Милан Нешић

Милан Нешић (фото: БОН, бр.12, 1938)

Пре Владе Илића на челу Београда био је и Милан Нешић, инжењер и професор Техничког факултета Универзитета у Београду. Функцију градоначелника Нешић је обављао од 23. маја 1930. до 12. маја 1932. године, а на ту позицију постављен је као грађевински стручњак. На том месту заменио га је Милутин Петровић, а овог Владе Илић. Када је изабран Илић 10. јануара 1935. године, један од новоизабраних градских већника био је Нешић. Њих двојица се познају још из Власотинца, где су провели детињство и похађали основну школу, а Илић је био старији непуне четири године. Тако је Нешић као искусан стручњак и земљак постао градоначелников човек од поверења. Одмах је изабран у два градска одбора: за електричну централу и технички одбор.

Плански развој Београда

Влада Илић је на самом почетку најавио један нови и плански развој Београда. Већ крајем јануара градоначелник је формирао Саветодавни комитет за уређење и улепшавање Београда, а први на списку чланова био је Милан Нешић. Пошто сама администрација нема довољно знања да доноси далекосежне одлуке о естетској изградњи, Комитет ће предложити даљи урбанистички развој престонице. У фебруарском броју Београдских општинских новина објављена је Нешићева студија "За смањење београдског атара". Ту се аргументовано образлаже како су последња територијална проширења Београда из 1934. донела само проблеме, јер за уређење огромног сеоског подручја нити има новца нити је то функционално. Нешић наводи примере бројних светских престоница, а сликовит је пример Париза, који на шест пута мањој територији има десет пута већи број становника него Београд. Његов је став да престоница има мању територију, која ће бити уређена и функционална. У једној од првих изјава новинарима Влада Илића одобрио је Нешићев предлог о смањењу атара Општине града Београда, односно да се врати стање од 1929. године када је припојен Земун са Бежанијом. Када су већници у марту имали расправу о буџету, Нешић је најавио више пројеката који су касније спроведени: веће улагање у институције културе, изградња Сајмишта, дугорочно решавање водоснабдевања Београда...

Током целе 1935. године Техничка дирекција Београда са Миланом Нешићем на челу, припремала је Уредбу о заштити београдских старина. Нешић је окупио тим састављен од кустоса, архитеката и других стручњака, углавном из београдских музеја. Они су урадили бројне припремне

радње типа упућивање апела, доношење уредби и спровођења анкете, а све са циљем да се дође до најбољег решења. На седници 2. децембра 1935. у Техничкој дирекцији донета је Уредба о заштити београдских старина. На овај начин створени су услови да се сачувају бројни споменици културе Београда попут Варош - капије, Скадарлије, Јеврејске мале... Све ово указује да се, у време највеће модернизације Београда у међуратном периоду, итекако водило рачуна о старим споменицима од историјског значаја. Тако је Нешић у ствари наставио да ради оно што је започео још када је он био градоначелник.

Уочи усвајања Уредбе одржао је један стручан и надахнут говор о значају културних споменика, не само за један град него и национални идентитет народа:

На данашњој седници треба решити једно од најделикатнијих и најважнијих питања. Оно задире не само у науку, већ и у наше интимно осећање: питање старих споменика и историјски значајних места у Београду.

Познато је, како и најмање ситнице често евоцирају цео низ успомена, које сећају на давно и заборављено доба везано с најранијом нашом младошћу, или за догађаје, који су нам познати само из приповедања. Архитектонски и историјски споменици вежу колективно читаве генерације на великим и дугим размацима, који су недоступни обичној људској меморији. По споменицима и културним остацима прошлости цени се општа народна култура. Зато наш познати истраживач старина, професор Ђуро Сабо, има потпуно право, кад каже, да сваки народ, ако жели да буде сатран културним, мора имати видљиве документе, који доказују да се развио од нижег до вишег културног степена, да је свако културно стање резултат ранијег развоја. Зато и наш „Стари Београђанин“, који је у својим књигама, у низу интимних чланака, дочаравао слике старог Београда, има право, кад ставља као мото својим успоменама речи знаменитог француског историка Фистел де Куланжа: „Прави патриотизам није само љубав према земљи, то је и љубав према прошлости“.

Као што оснивање Лондона, Париза и других старих градова Западне Европе, тако и оснивање Београда пада у најраније векове људске историје. Келте, његове осниваче, замењивали су редом други народи, који се јављају на позорници европске историје и специјално историје Балкана. Тај далеки Београд привлачи нас и занима. Његова атрактивна моћ на наше осећање постаје нарочито интензивна оним часом, кад Београд улази у нашу народну историју, кад постаје наш, кад добија име које и данас носи. Сјајна епоха Београда из доба деспота Стевана, сина кнеза Лазара Храбљевића, испуњава нас поносом. Београд тог доба, као оне величанствене цркве и задужбине наших краљева, доказују, како је висока била наша културна мисао и како су биле ванредне њене конкретне примене.

Волимо овај стари и најстарији Београд, али нас нарочито дира Београд XIX века, који је настао и који се развио након знамените године његовог ослобођења.

Почињући од 1806. па све до најновијег времена, које се завршава величанственим чином нашег народног Уједињења, у Београду, у ком је још увек преовлађивао оријентални карактер, полако и неосетно, продирао је наш елемент; после толико векова појављују се први делови града са чисто српским становништвом; ударају основи наше будуће народне културе и нашег савременог културног и цивилизованог друштвеног живота; подижу се поједине зграде, школе, цркве и споменици, који постају народна светиња.

За тај Београд, који полако ниче усред старе турске вароши, сваки путник, и наш, и странац, има само речи дубоког признања. И својом чисто-

ћом, и својим општим карактером: типом својих становника, начином живота, који се развија из скромних кућа - он буди дубоко поштовање.

Двадесети век донео је један дотле невиђен, гигантски напредак Београда. Већ много пре Светског рата Београд је у својој интимној дубини осетио велику улогу коју му је будућност наменила у историји трију славенских племена. Он је према тој будућности закорачио дивовским корацима. После Светског рата Београд је постао Велико Градилиште. Све је у њему било у знаку стварања новог живота. Изграђиване су читаве улице, подизани велики и пространи домови и палате, у које је ушао нови живот с новим темпом, који је одговарао новим задацима. Та активност Новог Београда, у новим условима прилика и времена, личила је оној активности, коју смо видели тридесетих година прошлог века. Али, како по основним законима природе, нови живот увек одузима нешто од старог организма из којег се рађа, то су и нова насеља, нове улице Београда XX века прегазиле многе старе споменике за које су дотад била везана наша осећања, око којих се дотад кретао сав наш културни и друштвени живот... Гласови, који су се дизали против оваког поступка, нису могли бити довољно снажни, да се одупру новом времену.

Данас, кад је наступила извесна консолидација у нашем целокупном друштвеном животу, завршен онај први нагли процес изграђивања Новог Београда, сусрело се Старо и Ново као две једнако моћне величине, које настоје да нађу средњу линију за хармоничан упоредни постанак.

Било би неправедно и у протусловљу с основним мислима, које смо истакли у почетку, да стари Београд у целости ишчезне. Наши легендарни јунаци, који су створили слободу наше нације, и на чијим јуначким жртвама почива слобода Београда, као и наши први културни прегаоци, испуњавају нас дубоким пијететом. Ми смо дужни и будућим генерацијама сачувати видљиве трагове те наше велике прошлости. У том циљу, и из тих разлога наш добро инспирисани законодавац предвидео је у §§ 24 и 25 нашег новог Грађевинског закона (1931) одредбе, којима се заштићују сви споменици од историјског и уметничког значаја, старе грађевине које имају карактеристичне особине вредне да се одрже, као и они делови града на којима су се одиграли догађаји од великог историјског значаја. Оба параграфа представљају нову епоху у подизању наших градова. Представници свих наших музеја у Београду, као и Друштво за заштиту старина упутило је 1933. године Општини града Београда посебну представку у циљу, да се заједничким радом омогући што исправнија и потпунија примена ових прописа за Београд.

Ослањајући се на ово и овако лепо манифестовану културну вољу наших еминентних радника, и ја сам у име Грађевинског одбора Општине града Београда, 4. XI 1935. упутио писма представницима наших музеја с молбом, да дођу на седницу Грађевинског одбора, која је била посвећена овом питању. Служећи се већ раније исказаним мишљењима и појединим закључцима, израђен је овај елаборат о појединим објектима и деловима Београда, који, као старине, историјски значајни споменици и места на којима су се одиграли знаменити догађаји, морају бити обухваћени Уредбом о регулационом плану Београда.

Време је кратко. У најкраћем року Уредба мора бити поднета Одбору Општине града Београда, односно надлежном министру. С тих разлога, а руковођен жељом, да све што уђе у ову Уредбу има значај и неоспорну вредност и са чисто научног гледишта, сазвана је и ова седница, извршена анкета међу лицима, истакнутим познаваоцима старог Београда.

Једно од капиталних здања међуратног Београда је Сајмиште, а у том пројекту је учествовао Милан Нешић. Иако је већ 11 година

постојало удружење које се бавило питањем сајма у Београду, оно готово ништа није урадило све до 1934. Са доласком Владе Илића ствари се померају са мртве тачке и у предлогу буџета града Милан Нешић најављује изградњу Сајмишта. Иначе, оба су постали чланови Друштва за приређивање сајма и изложби у Београду. Почетком децембра 1935. Градско веће прихвата предлог2 градоначелника:

Да се Друштву за приређивање сајма и изложби у Београду - Београдском сајму, уступи на уживање ради остварења друштвених задатака за 50 година општинско земљиште у површини 36,33 хектара на левој обали Саве иза Моста краља Александра I.

Током наредне године и по интензивно се радило како би почетком септембра 1937. коначно била отворена прва сајамска изложба. Милан Нешић као технички стручњак давао је податке о земљишту за сајам, о томе колика би била површина, колико излагача, штандова и слично. Мада Нешић није био члан Већа када је отворено Сајмиште, његов потпис можемо наћи на многим документима који су претходили изградњи.

Посете и свечаности

Оно што је саставни део сваке власти су бројне протоколарне дужности: посета установама, дочекивање делегација, отварање разних манифестација, нових објеката, институција, споменика и слично. Влада Илић је те дужности редовно обављао у пратњи чланова Градског већа Београда. Када градоначелник не би могао да оде, слао би често Милана Нешића, коме то није страшно, јер је неколико година раније и сам био на месту првог човека престонице. Овакве промоције добијају на значају када су, пре самог свечаног чина, људи из власти нешто конкретно урадили, нпр. градоначелник Београда са већницима је, после завршених парламентарних избора, посетио сиромашну децу и мајке поделивши им поклоне у оквиру обележавања Дечјих дана.

Свечано отварање нових просторија Општинске библиотеке и Музеја у Улици кнегиње Љубице бр. 1, данашња Змај Јовина, догодило се 26. маја 1935. године. Ове установе су се годинама селиле у разне објекте и коначно је нова општинска управа за њих откупила адекватну зграду. Књижевник Душан Николајевић и управница Марија Илић Агапова посебно су истакли улогу Владе Илића и Милана Нешића за решавање овог проблема. Иначе, њих двојица често су били гости Библиотеке и Музеја, нпр. приликом 8. изложбе нових књига карајем 1935. године. Отварали су и друге објекте као што је нова зграда Општинске штедионице, али и успостављали сарадњу са другим престоницама, нпр. посета делегације Београда Паризу 1936. када је откривен споменик краљевима Петру и Александру.

Многе свечане активности Нешић је обављао у име градоначелника, нпр. освећење Дома инжењера и архитектата или прослава десетогодишњице Пољско-југословенске лиге, чији је председник био и сам Милан Нешић. Дочекао је и чланове Грчко-југословенске лиге из Солуна, који су дошли да положе венац на гроб краља Александра Карађорђевића поводом прве годишњице од смрти. Том приликом Нешић је одржао говор3 на железничкој станици:

Лепа иницијатива, која вас је довела код нас са жељом да положите венац на гроб нашег бесмртног краља Александра I, као и да посетите нашу престоницу, доказује нам спонтану наклоност коју ви увек показујете према Југословенима. Осећање узајамне љубави на овај начин развија се све више и више између наших двају народа и југословенска престоница је срећна да у том погледу допринесе према својим моћима. Она је не мање срећна што има као своје госте тако одабране представнике одличне јелинске нације. Сматрам да ћу бити тумач осећања председника Београдске општине као и свих нас, ако истакнем да су у часу данашње тешке светске узнемирености, наша старана за односе те врсте, за односе свих духовних вредности које сачињавају капитал цивилизованог човечанства, у ствари наше дужности, да је то интерес свакога од нас.

Краљевина Југославија неговала је култ јунака ослободилаца из Првог светског рата. То није

било само поштовање палих за уједињење већ тражење кохезионог фактора за стварање југословенске нације. Тако је у Београду 23. октобра 1936. поводом двадесет година од смрти откривен споменик војводи Вуку (Војину Поповићу). Чувени јунак је погинуо на Кајмакчалану, а прославио се још у балканским ратовима и четничким борбама у Македонији (или како се тада говорило Старој Србији). Споменик је откривен у парку на Топличином венцу уз много Београђана, представника војних и грађанских власти. У име војске говорио је генерал Милан Недић, а као представник општине Милан Нешић4:

Господине изасланиче Њ. в. краља, ојађена али поносна породице, г-ђе и господо,

У име г. председника и Општине града Београда које данас заступам на овом значајном месту где се одаје заслужено признање једном врлом нашем сину и див-јунаку, ја имам ту велику част, да се пре свега поклоним пред заставом положеном на овај хладни оклесани камен чије нам значење тако снажно улива поштовање и тако живо буди сећање на хероја и војводу, на војводу Вука, ретког сина и браниоца наше витешке земље у низу најславнијих дана и догађаја којима су испуњене странице наше историје ослобођења и уједињења.

Прекаљени и дубоким националним осећањем надахнути јунак од самопрегора, официр од заклетве и духа, старешина са високом свешћу о отаџбини и најлепшом китом војничких врлина; друг, пријатељ и побратим - то је био наш незаборавни мајор Војин Вук Поповић, официр легендарне XXXII класе Војне академије.

Будилац свести и самопоздања у нашим тада још неослобођеним деловима Старе Србије и Македоније, рођени вођ и несебични борац за слободу нашег племена - то је био комита и војвода Вук. Његова херојска дела и његово име ће нам, поред многих јунака из наше ослободилачке одисеје, за навек остати реализовани узор храбрости, пример и оличење љубави према отаџбини и верности краљу и застави.

У свој својој великој тузи за и сувише рано палим јунаком са Челопека, са Дрине и Јадра, са Власине и Лебана, са Солуна и Лерина, са историјског Кајмакчалана и чемерног Груништа, Београд је поносан, што ће у срцу своје и на домаку симболичног весника слободе и победа на градским зидинама, чувати овај споменик који ће га вечно сећати на његова јуначка дела, који ће га испуњавати захвалношћу за прве радости које му је Вук, после окупације, пружио када је 1914. први поново ушао у Београд; који ће бити путоказ неупућенима, утеха породици и клонулима а подстрек за орне и све оне који истински љубе своју Земљу.

У име Општине и Градског већа ја сам веома захвалан цењеном Одбору за подизање овог споменика и није ми лако да нађем праву реч, са којом бих одао довољно признање њиховој овако изванредно успелој и родољубивој иницијативи.

У име Општине ја примам радо и са поносом овај споменик. Општина ће га чувати као једну од најлепших залога оног родољубља из кога је нико наше ослобођење и уједињење и као јединствени узор који нам спиритуелно може да обезбеди наше титанским напорима освојене тековине.

Нека је слава и хвала неумрлом војводи Вуку. Новембра 1936. у Београду се одржао 15. Међународни медицински конгрес за хидрологију, климатологију и геологију, на којем се опет Нешић у име градоначелника Илића обратио5 се научницима:

Пошто је председник Општине града Београда г. Влада Илић изненада спречен да лично председава овом банкету, пала је мени у дело та част да у његово име вечерас поздравим елитне представнике медицинске хидрологије, климатологије и геологије.

У току ове године наша је престоница имала ретку срећу да у њој одрже своје конгресе разна међународна удружења. За нашу младу државу оваква пажња добија особити значај, а овај ваш конгрес, на коме су сакупљена крупна имена из научног света, још више нас јача у уверењу, да је наша земља ушла дефинитивно у ред равноправних чланова међународне научне заједнице и да се на нашу науку гледа са поверењем од стране представника оних земаља чија је наука

старија по своје развоју и богатија по својим традицијама.

Наш народ, а специјално његова престоница Београд, који је у толико прилика показао колико уме да цени науку и њене еминентне представнике, дубоко вам је захвалан што сте изабрали да баш у његовој средини одржите ова ваша већања, на којима ћете ви, господо, саопштити резултате ваших дугогодишњих племенитих напора, који су плод многих непреспаваних ноћи по вашим лабораторијама и који у животу човечанства значе крупне кораке напред, увек ка све већем његовом добру...

Мала апотеоза

Једна свечаност је добар пример да Влада Илић и Милан Нешић нису били само сарадници него и пријатељи. Већници града Београда и представници привредних комора приредили су у част градоначелника свечаност на дан годишњице Илићевог ступања на чело престонице. Том приликом које су му у знак захвалности предали уметничку слику Београда. Свечана вечера била је организована у Хотелу "Српски краљ" на којој је присуствовала тадашња елита престонице. После вечере устао је Милан Нешић и у име градских већника одржао говор6 у част Владе Илића:

Господо,

Лепа иницијатива, која је довела до овако елитног скупа и који инспирише цело ово свечано вече, потекла је из једног осећања уверења, које једнодушно прожима све нас већнике односно све представнике наше престонице заступљене у Градском већу, а за несумњиво позитиван рад и успехе које је у минулој години показао наш уважени председник општине, господин Влада Илић.

Обележавање Дечјих дана од 19. до 26. маја 1935. (фото: БОН, бр. 5, 1935)

Ми његови непосредни и искрени сарадници на овом послу, пуном части, али пуном најразноврснијих тегаба; ми сведоци тих позитивних резултата, постигнутих за тако кратко време од само године дана, нисмо могли, у изванредном задовољству, што га због тога осећамо, да се отмено жељи и да своје заслужном председнику, господину Влади Илићу на овај, нама једини могући начин, нешто кажемо, колико ценимо његове пожртвоване напоре и колико су нам драги успеси, које је Општина на челу са њим, показала на пољу санација и унапређења мноштва комуналних послова.

Данашње друштво не мази много своје заслужне људе. Оно се напротив, често утркује у сасвим супротном смислу. Ми се отимамо томе укорењеном злом маниру и хоћемо да будемо двоструко правични: и према нашем председнику, али и према нама свима. Можда мало рано и

искрено. Осећамо, да нам правичност може да дигне углед у очима грађана, а убеђени смо да она то несумњиво чини у нама самима. Далеко од оних уско политичких побуда које нас нису ни довеле овамо, но из чисте душе и захвалности, ова мала апотеоза нашем председнику израз је највећег признања, што му га ми можемо дати.

Међутим, драга моја Господо, ја морам одустати од намере да данас, на овом месту, износим исцрпан биланс и набрајам све оне многобројне резултате, што их је наш драги председник постигао у прошлој години. Они се састоје из великог низа већих и мањих потеза, из небројених већих и мањих реформи али које, све без разлике, карактеришу само одлике једног савесног, промишљеног и домаћинског вођења послова.

Нека то не повреди твоју скромност, Владо, ако бар само неке од њих цитирамо:

Ти си, као највеће дело своје, збрисао наслеђене летеће дугове, исплатио старе обавезе и повратио недавно изгубљено поверење и кредит Општине не само у земљи него и на страни. Тиме си проширио круг општинских понуђача и набављача, појачао утакмицу, побољшао квалитете материјалних набавака и знатно смањио цене у корист олакшања буџета материјалних расхода. Уз наклоност меродавних ти си, једном повољном конверзијом, олакшао ануитетску службу нашу те и тиме одтеретио буџет.

Ти си тешке услове из уговорних обавеза у вези са закљученим швајцарским зајмом, ублажио и свео на меру, која се још може подносити док си, благодарећи лепој сусретљивости Трг. инд. банке успео и да цену електричне енергије која напaja наше макишке инсталације сведеш од 1,85 на само 0,75 дин. по киловат-часу. Ти си штедњом која нема примера, личном контролом и одмереном строгошћу завео режим поштења и лојалног рада у свима гранама комуналног пословања.

Себи својственом експедитивношћу спровео си рационално толике техничке радове на изради путева, улица, тргова; продужио недовршена грађевина и зачео нова у свима правцима. Асанирао си страшне нехигијенске прилике на целој дунавској падини Града и засновао рад на уређењу других неизграђених крајева Београда. Интензивирао си рад на употпуњењу водоводних и канализационих инсталација. Под твојим настојањем разрађени су многобројни урбанистички проблеми града и довршена регулација најважнијих тргова и улица престоничких као и регулација нових припојених делова вароши.

Под твојом управом пуштене су у живот многобројне корисне установе у престоници: Дезинфекциони завод, општинска болница, трамвајска линија за Земун, Мост краља Петра II и др.

Извукао си из мемле наше санитарске установе и вештим трансакцијама их, на један културан начин, највећим делом збринуо и сместио у зграде несравњено боље и погодније па си то исто учинио и са осталим општинским установама: библиотеком и музејем, судским одељењем, културним одсеком, трошарином и др.

Уз твоје вођење прикупљена је највећа помоћ која је до сада икада дата сиротињи у Београду и основан највећи број зимских кујни за прехрану незапослених. На тај начин дао си доказа ретке племенитости и смисла за ублажавање беде и беспослице.

Спремио си уредбе и правилнике за аутоматизирање наших привредних установа. Спремао уредбу за употпуњавање нашег грађевинског законодавства. Основао си регулациони фонд и другим правилницима регулисао поступак и пословање у разним службама тако, да је све на најбољем путу да постане углед једног рационалног газдовања.

Реформисао си тарифу водоводних такса и такса за наплату електричне енергије, тј. снизио је у корист грађана и укинуо озлоглашене вишкове за воду...

Када се детаљно анализира Нешићев говор, може се видети да је Илићев тим начинио огроман искорак у сређивању прилика у Београду. Ако изузмемо неке уобичајене фразе и протоколарну скромност, ипак иза ових речи стоји пријатељ, који одлично познаје не само шта је

урађено него и самог градоначелника. Очигледно да већници нису случајно изабрали Нешића да говори у име свих. Потом је Илић преузео триптихон на ком је приказан Београд, дело сликара М. Петровића, са изгравираним потписима већника. "Узбуђен и дубоко дирнут искреним и лепим поздравом", Влада Илић је отпоздравио и испио здравицу обративши се овим речима:

Господо,

Молим вас да ми верујете да сам ретко када устајао узбуђенији да говорим него овом приликом. Не могу да се отмам узбуђењу које ме обузима у овим моментима и моја прва мисао иде ка ономе који је први грађанин наше престонице и нада нашега народа.

Господо, молим вас да подигнемо чаше у здравље и за срећу нашега младога краља.

Живео краљ Петар Други!

Одмах затим моја мисао иде ка Њ. кр. височанству кнезу намеснику Павлу, који није престајао да указује своју високу благонаклоност пажњу престоничкој Општини.

Молим вас да здравимо у здравље и за срећу кнеза Павла.

Живео кнез намесник!

Већ сама спонтана идеја мојих сарадника на општинским пословима, господе већника (за коју у почетку нисам знао) о овој нашој заједничкој прослави годишњице, дирнула ме је пријатно.

Господин професор Нешић био је љубазан да, у име господе већника, оцрта у главним потезима наш рад за ову годину дана. Он је био љубазан да главну заслугу за тај рад припише мени. Мада је мени ово признање најдрагоценије, јер долази од људи који су тај рад изблиза пратили и на њему својски сарађивали, нека ми не замери мој пријатељ господин Нешић, што ћу ову његову констатацију мало кориговати.

Откривање споменик војводи Вуку (фото: БОН, бр.10, 1936)

Када ме је пре годину дана изненадило поверење које ми је указано од меродавних фактора да се примим председништва престоничке Општине, рећи ћу вам искрено да се нисам обрадовао. Био сам свестан значаја и части тога положаја, али сам био исто тако свестан и одговорности са којом је он скопчан. Знао сам колико су разгранати општински послови и колико треба уложити труда да Општина одговори како треба свима својим обавезама.

Прва моја помисао била је тада: "Хоћу ли имати добре сараднике, какав је састав већа?" Поглед на листу већника било је прво моје умире-

ње. Видео сам да се међу већницима налази један ранији председник, и ранији потпредседници, као и добар део већника који су већ од раније упознати са општинским пословима.

Међу новим већницима наишао сам на имена која су ми давала гаранцију да ће имати воље да се жртвују раду за општу корист Београђана.

Неколико тешких првих дана прошли су ми у додирима, упознавању са личностима и пословима. Тек када сам добио уверење свих већника, да ће, без обзира на своје личне оријентације, помоћи свом снагом рад наше управе да се престоничка општина што пре санира и оспособи за све своје дужности и када сам добио потпору београдских комора тек тада сам се смирио и почео да верујем у успех нашега рада.

Ви сте, господе већници, били сведоци како смо се поделили у сталне одборе. Свако је добио своје место и ушао према својој стручности у одбор у коме може највише да да и да користи општинским интересима. Неки су већници морали да уђу и у више одбора. Мада сав тај рад није платжан, они нису роптали што им се намеће више дужности.

Прегли смо својски на рад и мени је било за све ово време задовољство, да видим свакога дана одборе у пуном раду до у позне вечерње часове. Многе вечери у свом дому, многи часови домаћег одмора били су од вас жртвовани.

Радило се на све стране без застанка. И у одборима и у комисијама, и на терену, и у канцеларијама, својски и са љубављу.

Такав рад морао је да успе...

Али, ја сам не бих ништа могао да учиним. Дух који је владао свима нама, воља са којом сте радили и изједначење свих нас на послу, учинили су главно. И без договора, ми као да смо носили у себи завет, да хоћемо да покажемо да смо добри домаћини и да се меродавни нису преварили када су нам поверили управу престоничке Општине. У томе ја желим да коригујем констатацију г. професора Нешића. Уколико има успеха, није то моја већ заслуга свих вас. Сваки председник могао би да пожели овакву једногодишњу сарадњу и ја вам на њој најтоплије захваљујем. Најлепшу слику те наше једнодушне сарадње узајамног поштовања пружа неупућенима баш овај наш вечерашњи састанак...

Нешто више од године након овог догађаја промењен је комплетан састав градских већника заједно са Миланом Нешићем, Решењем министра унутрашњих послова II бр. 13374 од 23. априла 1937. године. Да ли се иза промене већника крије нешто више од обичног поштовања процедуре, не може се поуздано рећи.

Међутим, чињеница је да су Нешић и Илић имали неслагања од априла 1936. када је тражено најбоље решење за Сајмиште. Наиме, Друштво за приређивање сајма и изложбе је на курсу за идејну скицу Сајмишта добило једанаест пројеката. Прву награду добила је скица архитекте Игњата Поповића урађена заједно са Миланом Нешићем, који је уједно био председник жирија. Београдска штампа и група архитеката су бурно реаговали на овакву одлуку, јер су проценили да је Нешић био пристрасан. Да би се оградиле од овакве одлуке, Друштво за приређивање сајма организовало је Технички биро, који је израдио нове планове. Младе архитекте општинске Техничке дирекције су закључили да оно што је урађено није довољно стручно. На основу њиховог реферата из општине понуђено им је да они ураде ново решење. Тако су архитекте Миливој Тричковић, Ђорђе Лукић и Рајко Татић урадили пројекат који је касније прихватио градоначелник Влада Илић, што значи да први пројекат Игњата Поповића и Милана Нешића није реализован. Колико су несугласице око Сајмишта утицале на лични однос између Илића и Нешића, тешко је са ове временске дистанце проценити.

Углавном бројни пројекти које су Илић и Нешић заједно започели, реализовали су се и када нису били у истом тиму. Неспорно је да без стручних већника, Влада Илић не би толико урадио на уређењу и улепшавању Београда, а Милан Нешић је, ван сваке сумње, бар две године био први међу једнакима.

ДИМИТРИЈЕ ОН. ПОПОВИЋ

(НАРОДНИ ПОСЛАНИК И СЕКРЕТАР НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ)

Димитрије Он. Поповић био је власитиначки учитељ, председник Власитиначке општине, народни посланик, секретар Народне скупштине, секретар министарства, управник Кредитне банке у Власитинцу. Рођен је 20. 10. 1886. године у Власитинцу у Лондонској улици број 50 (данас улица Вука Караџића) од оца Онуфрија и мајке Настасије. Онуфрије Поповић био је парох намесништва власитиначког. Са својом супругом Настасијом имао је тринаесторо деце. Димитрије је био њихово седмо дете. Онуфрија су децембра 1915. године Бугари ухапсили и повели путем према Пироту. Убијен је у ноћи између 6. и 7. децембра 1915. године у селу Манастириште, недалеко од Власитинца.

Димитрије Поповић завршио је у Алексинцу учитељску школу, да би по завршетку исте почео да ради као учитељ у свом родном крају. Био је ожењен Даринком Поповић са којом је има два сина Косту и Милутина. Учествовао је у

балканским ратовима и Првом светском рату као резервни официр у Моравској дивизији другог позива. Био је водник и командир чете. У току Првог светског рата, заједно са својом четом, прешао је преко Албаније и стигао на Крф. За допринос у току рата одликован је орденом Светог Саве четвртог реда, са четири златне и једном сребрном медаљом за храброст.

По завршетку рата вратио се на учитељску дужност, да би 1920. године почео да се активно бави политиком као припадник Народне радикалне странке на чијем челу је стајао Никола Пашић. На општим изборима одржаним 22. августа 1920. године Димитрије Поповић изабран је за председника Власитиначке општине. На парламентарним изборима одржаним 1923, 1925, 1927 и 1931. године изабран је за народ-

ног посланика у срезу власитиначком као радикал. Постао је секретар Одбора за социјална питања Народне скупштине 1925. године, а 1931. године постаје секретар Министарства за социјална питања и изабран је у стални Одбор скупштине за финансијска питања. На парламентарним изборима одржаним 11. децембра 1938. године Димитрије Он. Поповић је изгубио, те је место народног посланика за власитиначки срез припало Ристи Аранђеловићу из Црне Траве. Димитрије је био председник управе Кредитне банке у Власитинцу, инспектор Министарства просвете, као и резервни пешадијски пуковник. Преминуо је 10. 01. 1940. године у 53. години живота у Власитинцу, где је и сахрањен.

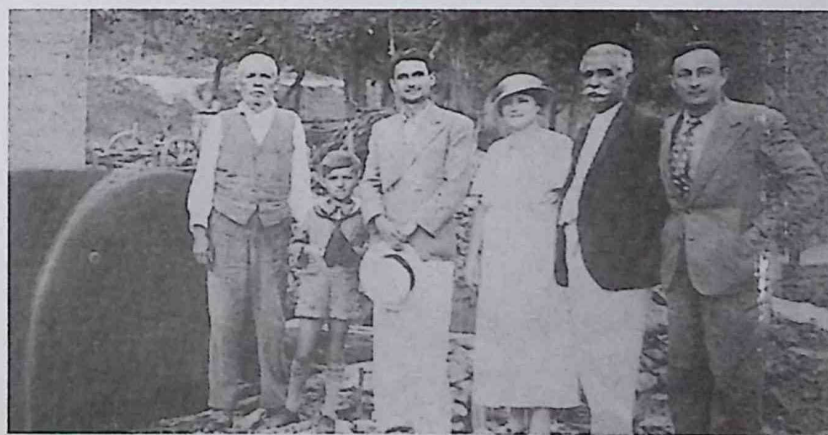
Милан Ж. Трајковић,
сарадник Матице Српске, Нови Сад

ПОДВУЧЕНО

Тихомир, братанац Владе Илића управљао хидроцентралом

Михајло К. Илић (најстарији син Косте Мумџије) и Настасија (девојачко Црниловић – тетка етнолога Христифора Црниловића) имали су три сина (Тихомира, Уроша и Светозара) и ћерку Љубицу. Тихомир (1896-1941) од свих Костиних унука био је најактивнији у друштвеном животу Лесковца. Био је власник Лесковачког гласника, недељника чији је пробитни циљ био да се економским средствима сузбије утицај стране луксузне робе и да простор рекламирању домаће производње. Након две године недељник је предат Лесковачкој трговачкој омладини, која ће га успешно водити све до почетка Другог светског рата, при чему ће постати најбољи сведок међуратног Лесковца са широм околином. Тихомир је био љубитељ коња, попут стрица Владе, а посебно је заслужан за унапређивање коњичког спорта у Лесковцу. Био је истакнути члан Кола јахача "Дубочица" и његови су коњи средином тридесетих побеђивали на тркама у Нишу и Лесковцу. Материјално је подржавао многа удружења и акције, нпр. Стрелачку дружину "Свети

По неким сведочењима Тихомир је први с десна, али данас нема никог ко ће то са сигурношћу да потврди

краљ Милутин", Академско позориште, Удружење трговаца, куповину авиона "Лесковац"... Електричном хидроцентралом на Власцини у Манастиришту руководио је Тихомир, братанац чувеног Владе Илића. Изграђена је у другој половини 30-их година 20. века као друга електрана у родној вароши Илића. Након Другог светског рата бива национализована и послује као власништво Електропривреде Србије. Данас је напуштена и руинирана. До краја живота управљао је лесковачком кудељаром и платнарном. Погинуо је у фабрици заједно са сином јединцем Михајлом 9. априла 1941. године током немачког бомбардовања Лесковца.

Dr sc. Драгослав Б. Петровић, по мајци (Олги Поповић) Власотинчанин, потпуковник ВЈ, некада шеф војних оркестара у Београду и Нишу, данас диригент Нишког џез оркестра, говори о свом раду, сећању на Власотинце, али и о своје две књиге кратких прича (Пурјакове и друге приче)

ЈОШ КАО ДЕТЕ ЗАВОЛЕО САМ ВЛАСОТИНЦЕ И ТА МЕ ЉУБАВ ПРАТИ ЧИТАВОГ ЖИВОТА

Велику пажњу међу нашим суграђанима изазвала је ваша књига „Пурјакови и друге приче“. Неколико прича у њој посвећено је Власотинцу. Објасните нам најпре - откуд Власотинце у вашим причама!

- Власотинце је „...место моје мало“, и „к’о детенце одлазио сам (т)амо...“

По мајци водим порекло из Власотинца где сам долазио сваког лета и зиме, имао много другова, уживао у свим чарима тог преплепог месташца.

музици?

С обзиром да сам паралелно завршио Основне и последипломске студије на Департаману за социологију, Филозофског факултета (дипломирао и магистрирао на темама из естетике, које су се бавиле музичким укусом), а да нико није „обрадио“ највећи светски трубачки перформанс, са социокултурног становишта, Сабор трубача у Гучи, одлучио сам да проучим тај феномен. Поготово што је то, могу слободно рећи, наш најпознатији и нај-

филмове, „сурфовао“ интернетом...

Моју позорност, поред осталог, изузетно су испровоцирала три текста: излагање Мирјане Лаушевић на Универзитету Стенфорд 2002. године под насловом „Choosing a Heritage: Why Americans Sing Balkan Songs“ („Бирање наслеђа: зашто Американци певају песме са Балкана“) које је било посвећено питањима односа музике и идентитета. Други је био интервју чувеног возача „Формуле“ Михаела Шумахера у листу „Profil“, 2003, а трећи „Трубље и родољубље“ публицисте Теофила Панчића, објављеног у недељнику „Vreme“, 2005. године.

Из тога се касније изродила докторска дисертација одбрањена на Департаману за социологију, Филозофског факултета Универзитета у Нишу („Место и домаћај 'Драгачевског сабора' у културном миљеу Србије“), која је послужила као основ Студије (Сабор трубача у Гучи: јуче, данас, сутра -- прилог тумачењу једног социокултурног феномена), намењене не само тзв. стручној, већ и широј јавности, у намери да се карактер те светковине осветли са више страна.

Дириговали сте Нишким симфонијским оркестром, Великим џез оркестром РТС-а, Уметничким ансамблом „Станислав Бинички“, београдском и нишком војном оркестру. Самим тим сарађивали сте са најпознатијим и најбољим музичарима у нашој земљи. Рекло би се да сте, као музички посвећеник, имали среће у животу!

- Не бих се сложио са констатацијом да сам „имао среће у животу“. Верујте да сам све постигао жељом за усавршавањем (кажу, талентом) и упорношћу. За све време се руководим луцидном Платоновом тезом да је Образовање сунце образовањем.

Иначе, имао сам привилегију да се бавим, заиста, најлепшом делатношћу - и као музичар, аранжер и диригент.

Наравно, није увек било тако, поготово за време суровог бомбардовања од стране (удружених) деветнаест најјачих земаља. Оркестар на чијем сам челу, се налазио, свакодневно је био на терену и извршавао најтеже задатке на територији југоисточне Србије. (У истинитој новели „Судбина“, говори се, управо, о једном од, нажалост, тужних сегмената делатности Војног оркестра у ратним условима.)

Сећамо сте да сте два пута били гост наше општине са нишким војним оркестром. Постоји ли могућност још неког гостовања?

- Да, био сам два пута. Свима је остао у сећању концерт у препуној сали биоскопа, када су са оркестром наступали и неки од наших најпознатијих солиста. У живом сећању ми је остала изјава трубача Драгослава „Фредија“ Станисављевића, солисте Великог џез оркестра РТС, који је изјавио да се „нигде није лепше осећао него када је наступао у

Драгослав Б. Петровић (лево) у разговору са нашим уредником

Иако сам касније (због природе посла и других околности) ређе свраћао, веома живо су ми остала у сећању сва дешавања у време мог боравка. Због тога сам сматрао најнормалнијим да забележим своје импресије, на начин како сам их доживљавао.

Када смо већ кренули са причом о вашим породичним коренима и везама, да упознамо наше читаоце и са вашом животном причом. Тек да напоменемо да се пензионисани као диригент Војног оркестра у Нишу, у чину потпуковника!

- Скоро цели радни век сам провео у Нишу (краће време у Приштини), најпре као музичар, а касније и диригент Војног оркестра Јрве армије у Београду и Треће армије у Нишу, где сам се пензионисао у чину потпуковника.

Титулу доктора социолошких наука стекли сте 2015. године, на тему „Сабор трубача у Гучи, јуче, данас, сутра (прилог тумачењу једног социолошког феномена)“. Колико је музика та која нас обележава, односно, колико смо препознатљиви по

аутентичнији културни бренд, где се такмиче дувачки оркестри који потичу из три трубачке (идиомске) школе. (У задње време редовно узимају учешћа и оркестри и солисти из Покрајине Војводине, где се одржавају и предтакмичења!)

Податак да Сабор траје у континуитету пола века и да из године у годину на „ходочашће“ долази све више посетилаца (нарочито странаца), био је разлог да се први пут упутим у Гучу у време јубиларног 50. сусрета трубачких оркестара. Хтео сам да „изнутра“ посматрам шта је то због чега пристижу људи из целог света и различитих култура (неки и по тридесет пута узастопце) на жалећи новца ни труда. Можда би и било разумљиво да је све остало на нивоу „мале сеоске приредбе“ са искључиво домаћим гостима. Али, питао сам се, шта ће овде Аустралијанци, Корејанци, Јапанци, Американци, Немци, Аргентинци, Французи, Словенци? Осећао сам да ту има „још нечега“ сем трубачке музике и упустио се у вишегодишње „копање“ по релевантној литератури али и у прелиставање десетине хиљада страница штампаних медија, разговоре са непосредним актерима, гледао

Власотинцу, иако је свирао у многим европским земљама”.

- Што се тиче, евентуалног, наступа у Власотинцу, морам да кажем да се садашњи Војни оркестар, нажалост, не бави концертантном делатношћу, већ, као једини дувачки састав у земљи (пored Оркестра Гарде) обавља, пре свега, протоколарне задатке.

- Међутим, с обзиром да сам онедавно преузео као диригент „Нишки биг бенд“, верујем да ће један од првих концерата у наредној години бити баш у Власотинцу. Ја, једва чекам да се уваженој власотиначкој публици, која зна и те како да цени праве вредности, представимо добрим репертоаром и солистима.

Претпостављамо да и даље пишете. Можемо ли ускоро очекивати неку нову књигу?

Да, пишем. Пре свега, ново проширено и допуњено издање „Пурјакови“, али поред неколико новела, „зачињено“ још једном причом о Власотинчанима и њиховом менталитету. Надам се да ће се многи препознати у њој.

СА САЈТА НАШЕ БИБЛИОТЕКЕ ПРЕНОСИМО ВАМ ПРИЛОГЕ О ПРЕДСТАВЉАЊУ КЊИГА ПУРЈАКОВИ И ДРУГЕ ПРИЧЕ (ПРВО И ДРУГО ИЗДАЊЕ)

ПРЕДСТАВЉЕНА ЗБИРКА ПРИПОВЕДАКА ПУРЈАКОВИ И ДРУГЕ ПРИЧЕ

Збирка кратких прича Пурјакови и друге приче, др Драгослава Б. Петровића, представљена је синоћ у Галерији наше библиотеке. О књизи је, осим аутора, говорио и уредник издања Срба Такић. Изабране изводе из дела надахнуто су читале Ивана Краинчанић и Жаклина Стефановић.

Срба Такић је нагласио да му је чинило велику част да уреди књигу у којој је неколико прича посвећено Власотинцу: „Уз то, било ми је велико задовољство што сам имао прилику да сарађујем са човеком какав је Драгослав. Он нам је овом књигом показао да Власотинце заслужује приче о себи и, надам се, подстакао нове

ауторе да пишу о свом завичају“.

Изненађен великим интересовањем за свој књижевни првенац и радостан што у публици види „многе драге људе, које сам сусретао и проводио дивне дане са њим крај Власине“ др Петровић је истакао да је осећао неку необјашњиву, „а тако драгу“, потребу да, поред осталих, напише и неколико прича о Власотинцу и његовим људима.

„Као да ми сећања тек сад навиру, као да се све преживљено враћа кроз лепе успомене. Надам се да ћемо се ускоро поново окупити на представљању моје друге књиге, или макар на проширеном издању прве“, закључио је Драгослав Б. Петровић.

ПРЕДСТАВЉЕНО ДРУГО, ДОПУЊЕНО ИЗДАЊЕ ЗБИРКЕ ПРИПОВЕДАКА ПУРЈАКОВИ И ДРУГЕ ПРИЧЕ

Одавно за неку књигу завичајних аутора није владало толико интересовање као за друго, допуњено издање збирке приповедака Драгослава Б. Петровића „Пурјакови и друге приче“. Ово издање наше библиотеке, збирка је 29 кратких прича, носталгичних присећања аутора на догађаје из његовог детињства, младости и зрелог доба. У њима је он дао приказ времена, људи и догађаја, онако како

их је доживео, проживео и упамтио.

Без оптерећујућих коментара и наметања мишљења, Драгослав Б. Петровић у овој књизи доноси своје виђење времена и места у којима је провео добар део живота – Београда, Ниша и Власотинца. Наравно да су на домаћу публику посебан утисак оставиле „власотиначке приче“, које је ове вечери инспиративно иубедљиво читала Ивана Краинчанић.

О самој књизи њен уредник Срба Такић је, поред осталог, рекао да се је са великом радошћу прихватио уређивања, а наша библиотека издавања – не само због квалитета написаног већ управо због финих казивања о Власотинцу, која могу и требају да буду охрабрење и другима да пишу.

Захваљујући се на пажњи коју су му бројним присуством исказали, Драгослав Б. Петровић је присутнима обећао да ће бити нових прича којима је повод и мотив Власина, њене обале и околна места – и наравно људи као највећа вредност.

БРАТИМЉЕЊЕ ГРАДОВА ДРВАР И ВЛАСОТИНЦЕ

Ђорђе Стојиљковић, средином 20. века, један од истакнутих представника политичког и привредног живота наше општине, овим нас текстом подсећа на једну светлу, а готово заборављену, страницу наше историје

„Мислима сам се вратио у давну 1969. годину, када су се братимили градови Дрвар и Власотинце.“

Дневни лист „Политика“ дана 22. јула 2019. године објавила је вест да је председник Србије Александар Вучић постао почасни грађанин Дрвара. Текст у скраћеном облику гласи: „Општинско веће Дрвара донело је одлуку да председник Србије Александар Вучић буде проглашен почасним грађанином тог места. То је одлучено ... .. уз образложење да се плaketа почасног грађанина додељује Вучићу због његовог изузетног доприноса у реализацији пројеката значајних за општину Дрвар ... .. Председник Србије је у прошлој години обезбедио 300.000 евра за реализацију инфраструктурних пројеката као што су асфалтирање саобраћајница, постављање уличне расвете и набавка возила за Дом здравља“.

Читајући овај текст у мислима сам се вратио у давну 1969. годину, када су се братимили градови Дрвар и Власотинце.

Процес братимљења одвијао се на следећи начин:

У рано пролеће 1969. године „Политика“ је објавила вест да је Главни одбор Савеза бораца Југославије одлучио да се обележи јубиларна 25. годишњица десанта на Дрвар, када је фашистичка окупаторска немачка војска, по директном налогу Хитлера, хтела да зароби и уништи политичко руководство Комунистичке партије и Врховни штаб народно-ослободилачке војке на челу са Јосипом Брозом Титом. У то време шира околина Дрвара била је слободна територија, а Врховни штаб и политичко руководство смештени у дрвеној бараци у пећини на периферији Дрвара са десне стране речице Унац.

Уз вест о обележавању значајног датума из историје НОБ-а објављен је коментар и опис стања у пећини, са нагласком да је дрвена барака оштећена и оронула временом. Уследио је позив донаторима да обезбеде средства за санацију Титове бараке, како је названа због честог боравка у њој.

Предузеће „Беско“, као произвођач монтажних објеката, било је на тржишту Југославије афирмисано као извођача радова у изградњи монтажних зграда и барака. Запажен је позив из новина и родила се идеја да „Беско“ понуди санацију бараке о свом трошку и тиме као донатор допринесе обележавању значајне годишњице из народно-ослободилачке борбе. Тадашњи директор „Беска“ Александар Диманић обратио се општинском руководству за подршку.

У то време обављао сам функцију секретара Општинског комитета Савеза комуниста Власотинце. Иницијатива је била сврсисходна и

сазвао сам консултативни састанак. Општинско руководство сачињавали су: Драгољуб Јовић Банђур председник Скупштине, Ђорђе Стојиљковић, секретар општинског комитета СК, Мића Богдановић председник Општинског одбора Савеза бораца, Ђорђе Хаџи Ђокић председник Социјалистичког савеза Општине и Велимир Станојевић председник Општинског синдикалног већа. Једногласно је подржан предлог и одлука је донета. О томе је обавештен Главни одбор СУБНОР-а и општина Дрвар. Сутрадан је штампана на првим страницама објавила вест о ревитализацији Ти-тове бараке у Дрвару о свом трошку од стране општине Власотинце односно предузећа „Беско“, произвођача монтажних зграда. Нашао се „Беско“ на страницама многих листова у целој Југославији и тиме још једном потврдио реноме на тржишту.

Уследили су контакти радних група надлежних радника општине Дрвар и стручних радника „Беска“. Урађен је пројекат санације бараке у пећини и радови су ускоро почели. Током радова дошао је предлог из општине Дрвар о братимљењу општина Власотинце и Дрвар, са позивом да званична делегација Власотинца посети Дрвар и учествује на прослави обележавања неуспелог десанта. Достаљен је и текст повеље о братимљењу. То је у Власотинцу са задовољством прихваћено и повеља је усвојена на седници Скупштине општине. Текст повеље налази се у општинској архиви.

Барака је благовремено санирана и квалитет радова потврђен приморедом објекта.

Дана 20. 5. 1969. године прослава дана неуспелог десанта одвијала се по програму прославе. Делегацију Власотинца сачињавали

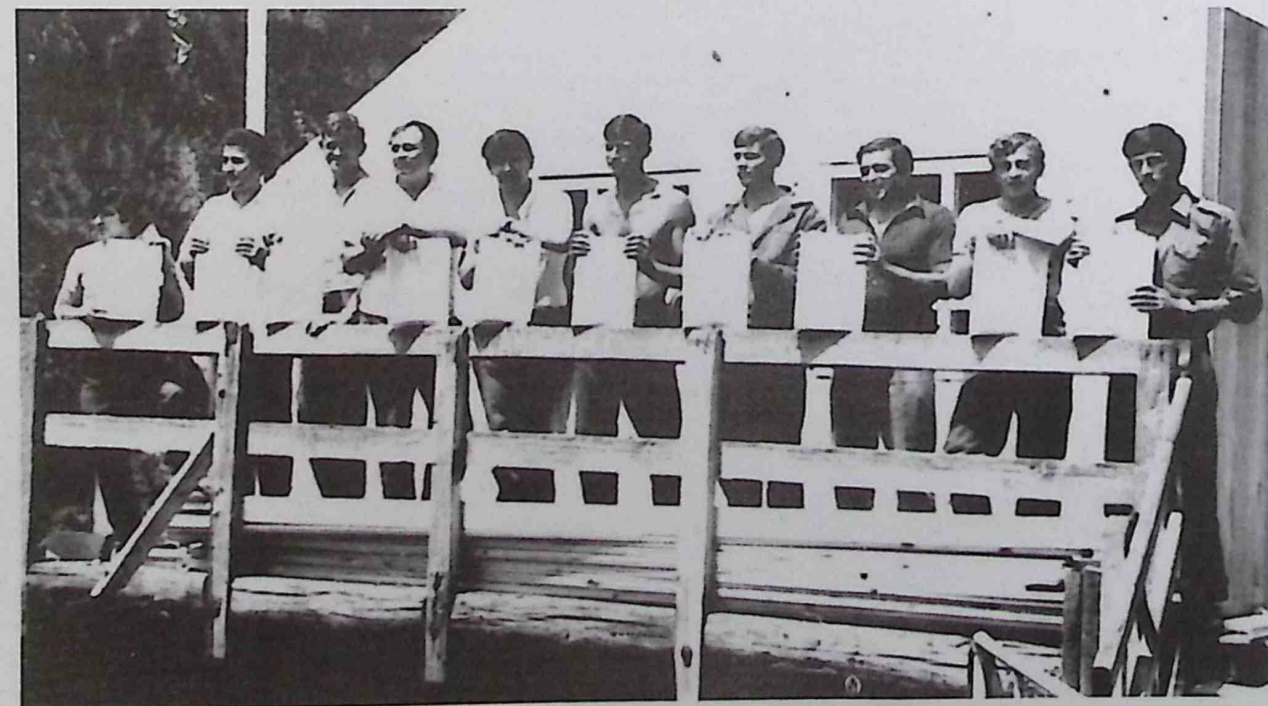
су: Драгољуб Јовић председник општине, Ђорђе Стојиљковић, секретар ОК СКЈ и Александар Диманић, директор „Беска“. Возач делегације био је Градимир Ђокић, представници извођача посебно су заступљени.

Саставни део програма прославе био је обилазак Титове бараке, у пећини крај Дрвара. Огроман број учесника прославе сачињавали су представници савезних органа Југославије, представници република, борацких организација, војске и народа Дрвара и околине као и широки круг осталих гостију. Пре обиласка бараке изведена је показна вежба импровизованог напада и одбране пећине. Ангажована је авијација која је имитирала немачки напад, затим најезда „немачке војске“ са артиљеријом, тенковима и специјалним јединицама. Приказано је како је текла одбрана града, одбрана пећине и начин извлачења Главног штаба и врховног команданта Тита.

Вежба је тако изведена од стране ЈНА да је борба верно приказана, на нас посматраче оставила јак утисак о ономе шта се догађало 25. маја 1944. године.

По завршетку вежбе приређен је обилазак пећине и бараке. Пригодним говором представника војске и политичког руководства одато је признање учесницима вежбе и извођачу радова предузећа „Беско“ за санацију бараке.

У оквиру програма прославе одржана је свечана седница Скупштине општине Дрвара на којој је председник општине сумирао реализацију програма прославе, затим шире евоцирао сећања на дане десанта са нагласком на значај

Љубазношћу наше сараднице Тање Илић, чији је отац Миле Илић Шоп био шеф градилишта, дошли смо до фотографија које говоре о томе да је „Беско“ радио обнову Титове пећине у Дрвару. На слици горе - на почетку радова, Миле Илић Шоп (лево) са представником општине Дрвар. На слици доле - после завршетка радова, радници „Беска“ добили на поклон кошуље (Миле Илић Шоп пети с лева)

„драматичне битке јединствене по свом облику и намени у току НОР-а“. Сумирао је и резултате рада и напретка Дрвара и околине у двадесетпетогодишњем периоду и задацима који се очекују у будућем раду. У том склопу обратио се одборницима и гостима следећим речима:

„Другарице и другови, на данашњој свечаној сједници братимимо се са народом комуне Власотинце из Социјалистичке републике Србије. Овом свечаном чину предходили су ранији контакти Скупштине општине Власотинце и Дрвар. Са овим градом вежу нас нераскидиве нити најискренијег пријатељства и побратимства. Иако далеко један од другог наша два града имају врло сличну историју.

У својој историји ни један ни други никада се нису покорили туђинској власти. Међу нама се данас налазе у својству мисионара, изасланика братске љубави и трајног пријатељства 10 другова из Власотинца, на челу са председником Скупштине општине другом Драгољубом Јовићем и ја их у име нас свих најсрдачније поздрављам.

Посебно су наша два мјеста везана за заједничку судбину из периода II свјетског рата. Нама је познато, драги другови, да је ноћу између 30. септембра и 1. октобра 1941. године Власотинце ослободио ваш славни партизански одред, уз максимално садејство и помоћ многобројних активиста народно-ослободилачког покрета из самог Власотинца и околине. Знамо и то да је Власотинце био први ослобођени град на југу Србије, и да је представљао почетак стварања слободне партизанске територије с обе стране Јужне Мораве у околини Лесковца и Прокупља.

Зато братимљење наших градова има далеко шири и дубљи значај. Ми се данас завјетујемо, да ћемо као зјеницу ока чувати крвљу стечено братство и јединство, да

ћемо трајно чувати и његовати пријатељство између наших народа и градова, да ћемо се увјек доследно борити за социјализам, интернационализам, хуманизам, самоупра-вљање и бољи живот наших грађана.

У нашем даљњем раду, заједнички ћемо дати потпунији, садржајнији и јаснији смисао нашој заклетви о братимљењу, чврсто рјешење да розвијамо слогу и братство, размјену и сарадњу на пољу заједничких задатака, изградње једног бољег друштва, друштва слободе, правде и човјечности. Јер, тај заједнички циљ наш чини више него икада раније једним свијетом, једним бићем.

Обавезујемо се на вјечито пријатељство и братство, јединствени у одлуци да ћемо тај пут наставити, и поруци да нас сви градови и народи у томе следе. Рјечи које смо уписали у повеље обавезују нас и будућа поколења да чувамо и његујемо њихов смисао, вјечито и стално, тежећи да се обогаћују у свакидашњем животу.“

Побратимство је успостављено. Током лета није било неке активности осим припрема програма за културну, спортску и економску сарадњу двеју општина у наредном периоду, што је требало конкретизовати приликом узвратне посете званичне делегације Дрвара.

Власотинце је у 1969. години имало своје јубилеје па је узвратна посета усаглашена за октобар када се обележава 25. годишњица ослобођења града. Како је у 1969. години и јубиларна годишњица оснивања Комунистичке партије Југославије 1919. године, уприличена је заједничка свечана седница Скупштине општине и Општинске конференције Савеза комуниста на дан 8. октобра, када се онда обележавао дан ослобођења Власотинца. За ту прилику задужен сам да поднесем реферат о значају јубилеја и пригодно сумирање по-

слератног развоја Општине. Делегација Дрвара од 5 чланова са председником Општине и секретаром Општинског комитета СК на челу, стигла је дан пре одржавања свечане седнице. Седница је одржана у сали биоскопа са почетком у 12 часова уз учешће одборника и чланова свих форума друштвено-политичких организација. Скуп је проширен гостима из свих суседних општина као и представника Републике и савезних органа. Велики број грађана такође је присутан у броју који је величина простора дозвољавао.

Реферат је поднет а његов мото је био „50 година борбеног пута Савеза комуниста“ и његов уводни део је гласио: „Другарице и другови, навршава се 25 година од дана када је наш град ослобођен од снага окупатора и домаћих помагача. Зато је 8. октобар наш празник, када сваке године евоцирамо успомене на славну прошлост и сумирамо постигнуте успехе за пређени период. Данашње обележавање у знаку је јубилеја четвртвековног динамичног развоја земље и наше комуне, у знаку још једног јубилеја, ширег по значају, далекосежнијег по дубини - 50. годишњице стварања КПЈ“.

Крај реферата после презентирања достигнућа Општине у предходном периоду, изводи закључак и посебно је посвећен делегацији из братског Дрвара на следећи начин:

„Остварен је материјални напредак који пружа могућност за још бржи развој. Развој привреде, просвете и других видова инфраструктуре даје основе за ширу еманципацију и културни развој. Славна дела наших револуционара Синише Јанића, Милорада Диманића и свих других потврђују се сваким даном, све више и све потпуније... Веза произвођачких организација са другим у земљи, сарадња по осталим основама отвара широко нашу општину према друштву.

Слободарске традиције и борбена прошлост чине је познатом. Наш град одржава пријатељске везе са другим градовима. Другови и другарице, међу нама су данас представници историјског града Дрвара и у име скупа топло их поздрављам. Братски град Дрвар, са обала Унца, добро нам је познат по херојским подвизима његових грађана и бораца у одбрани Врховног штаба. Познат је, и не само нама у оквиру Југославије, по прегорним делима која су светлим словима исписана у историји НОБ-а.

Драги другови из Дрвара, драга браћо, грађани Власотинца су са великим поносом поздравили одлуку двеју скупштина о братимљењу и размени повеља. Са задовољством очекују ваш овдашњи боравак, у жељи да одговоре са захвалношћу на поруке из Дрвара упућене у време боравка наше делегације 25. маја ог. Задужен сам, и почашћен да изразим пуну одлучност у јачање и трајно чување пријатељства и братске везе подстицање и развијање сарадње између два града. На сјајним и херојским примерима револуционарне прошлости неговаћемо братску љубав младих генерација за даљи развистак социјализма и тиме допринети учвршћењу братства и јединства југословенских народа. У име грађана Власотинца изражавам срдачну добродошлицу и жељу за угодан боравак у нашем крају.“

Одиграло се то крајем седме деценије прошлог века. Протекло је од тада 50 пуних година. Десиле се многе историјске и друштвене промене у којима је српски народ поново подељен државним границама. Пупољак братимљења није се довољно расцветало. Српски народ као већински у Дрвару и околини не заборавља своју матицу Србију али и Србија не заборавља своје сународнике у Дрвару, што потврђује наведена новинска вест са почетка ове приче.

ИСТРАЖУЈЕМО

БУГАРСКА ОКУПАЦИЈА СРБИЈЕ 1915-1918.

Сто година од ослобођења; Бугаризација Србије; Опростити, или ...

Победом Србије и савезника у Великом рату завршена је трогодишња крвава бугарска окупација овог дела Србије. Мотив, за овај прилог, су заборављене невинне жртве Бугарских крволока у Сурдулици, Лесковцу, Власотинцу и другим насељима широм Бугарске окупационе области.

У хиљаду годишњој историји Бугари су нас нападали, обично без објаве рата седамнаест пута. Ми њих само једном, 1885 г.

Бугарски злочини над цивилима, у току првог светског рата, превазилазили су све што је свет до тада видео. Убијали су, клали и сатирали све што је било српско. Намера им је била увек и тада да, затру српско племе и српско име.

Благочивши Патријарх Српски, г. Павле нас је, често, подсећао и опомињао, говорећи: „Људски је опростити, али не и заборавити.“

Ми смо заборавили зверства „Баја Гање“ у Великом рату а они су их поновили у II светском рату. О Србији у првом светском рату се писало али недовољно. О терору Бугара писало се спорадично између два рата а, скоро никако после другог великог рата. Прах заборавља је покривао, свесно или несвесно, архиве али и наше сећање.

Истине ради, последњих година је почело че-шће да се пише и говори о зверствима која су Бугари масовно чинили над српским становништвом. Убијани су и масакрирани старци, жене, деца ... Терор страха и ужас смрти надвио се над Србијом под бугарском окупацијом.

Овом приликом, у време када се два народа поново братиме, желим да подсетим на својервни геноцид познат као Бугаризација Србије. Страшније од свега је, да је бугарска окупациона политика била, физичко уништавање српског становништва и потпуно затирање, вере, школе, историје, културе и језика. Оно што је било специфично за Бугаре је цинизам са којим су све то радили. Већ 1916 г. забрањују коришћење српских имена и презимена а наредбом од маја исте године, се налаже спаљивање српских књи-га, слика и карата.

Поред ових забрана строго, под притиском смрћу, су забрањивали крсне славе, српска имена и српску ношњу, посебно шајкачу. Скрнавили су српске цркве и манастире. Пошто је велики број свештеника и учитеља побијено на почетку окупације доведени су бугарски свештеници и

учитељи. Невиђен терор и репресалије нису дали резултате. Ослобођена Србија је све брзо заборавила, до следећег рата и окупације.

Слободан Р. Ђукаловић

Италијански песник Д' Анунцијо је у јесен 1915 г. испевао „Оду народу Српском“. Песму је штампао исте године а својеручно преписану је послао Краљу Петру. У „Оди народу српском“ он између осталог каже:

...Сећа се? Говорили су дедови некад седећи за софром „Где покварено Бугарче, црна сина, што и данас нас лови. Због кришке хлеба и чаше вина и комада овнујског меса!“ Није ту зарад хлеба Бугарин црни и није због гутљаја вина и није због комада меса нека, већ да би све узео на крају, све да би теби узео на крају, земљу, име, дах, беоњачу ока, лик човека, зато тај Бугарин црни сада тебе прати и напада са леђа, у крста те убада.

ВЛАСОТИНЧАНИ

Поред неспорног родољубља које је најснажније долазило до изражаја у кобним временима бунџа и ратовџа, Власотинчани су одувек карактеристични: носталгија, хумор и – надимци. Без обзира дали су ту рођени или се, пак, настанили, дошавши из других крајева, тзв. *genius loci* („дух места“) би их снажно зграбио, обликујући им препознатљиви идентитет. Заувек везани за ту варошицу уз Власину, било где да се налазе на „привременом раду“, они су, једноставно, остали – Власотинчани.

Кажу да своје Власотинце не би дали ни за цели свет!

Иако јужна Србија не оскудева у уобичајеним презименима и надимцима, у том малом градићу ћете тешко пронаћи извесног Стаменковића, Јовановића, Поповића, Коцића, таман да им знате и властита имена – неће вам бити од нарочите користи. Али ако тражите неког од „Железничних“, „Лајкучких“, „Дуркових“, „Пурјаквих“ или „Зумзарових“, брзо ће вам се изаћи у сусрет и непогрешиво упутити на праву адресу.

„Хало, јел’ то ‘Џими’?“

„Џими? Не, у ствари...ко је то?“, питао сам непознату телефонску саговорницу.

„Знате, уређујем један портал и ‘Лалиш’ ми је дао Ваш број. Пошто сам планирала да објавим текст о власотинчком саставу ‘Рубини’, упутили су ме на Вас, јер сте им дали то име...“, рече дама која се љубазно представила као Далиборка, „Росуљка“.

Био сам поприлично затечен – деценијама ме нико није ослончавао тако.

„Да, то ми је надимак из најраније младости...али нисам сигуран да сам им баш ја био ‘кум’, давно је то било.“

А онда, „филм“ је почео да се враћа на почетак.

„Куде ће искачамо довече?“, упита ме мој друг Мића ‘Деча’.“

„Прво код ‘Рататајче’, па на Кеј, рекох, док смо се излежавали на јазу препуштени јулском сунцу и малим запенушавим ‘гејзирима’, које смо сами стварали подмећући камење повише главе.“

Шездесетих година претходног века, то је било уобичајено питање међу нешто старијом дечурлијом која су се у буљугцима окупљала у летњим месецима и васцели дан проводила на Власини, наизменично се сунчајући, скачући „прелом“, „на ноге“ „главачким“ или „ласту“, у зависности од својих могућности или одважности.

Једну од алтернатива у вечерњим сатима, представљао је одлазак у биоскоп где је неприкосновени „господар“ на улазу био Бранко „Врањанка“.

Тај средовечни чичица, ситне грађе, цепао је карте и водио рачуна о реду, бескомпромисно се супротстављајући и много крупнијим и јачим младимцима који би за време приказивања филма „искакали“ својим понашањем. Такве би најпре осветљавао батеријском лампом, а затим, дискретно изводио из замрачене сале. Понекад (у „екстремнијим“ случајевима), дешавало се да је, за тренутак, прекидао пројекцију и палио светло, али је увек успевао да „укроти“ недисциплиноване гледаоце. (Узгред, каубојски филмови су били најпопуларнији.)

„Чуја ли си да ће буде ‘Кермес’ у Парк?“, упита ме „Гарац“, онако узгред, а „Шела“ додаде како његов Даца („Лисичко“) већ спрема цкару за ту прилику.

„Куј ће пева?“, умеша се Бате „Кардан?“

„Жика ‘Бица’, обавезно, а за остали ће се види“, рече Бобан.

„Ма, важно да ‘Зајац’ исприча неки виц“, убаци се поново „Деча“.

„Леле, погледај каквог клена извуче ‘Црк’ на коњштипа!“, муну руком „Прцко“ Душка „Шопа“, загладаног у голу, кога је „Маља“ донео на плажу.

Негде ближе Кеју, почеше да одјекују звуци гитаре. То је био свакодневни „ријетал“ којим је Миле „Пурјак“ забављао друштво, најновијим канцонама са „Сан Рема“. Убрзо му се придружио и Заре „Шулеја“, али са песмама Томе Здравковића и Драгана Токовића, тако да је велико мешовито

друштво уживало, играјући таблице уз музику.

Вада – пуна купача! Једни другима скачу на главу, прскају се, вичу. Неки покушавају да роне, али немају где од силних ногу. У неком тренутку, на стеновити зид, уз млин, пењу се одважни скакачи у намери да изведу атрактивни салто, тзв. мртви скок или „ласту“. Најпре, као „предтакмичари“, они којима је најсигурније „на ноге“, за њима мало храбрији. Предводе их браћа „Шопци“.

А онда на сцену ступа Боги „Мрена“.

Пење се на млинску надстрешницу од црепа, висине десетак метара.

Међу купачима, тајач! Свестан свог положаја, прилази ивица стрмог крова, концентрише се и понире у облику ластиног репа. Урања бучно у воду: најпре руке, глава, врат на коме је везана марама, тело, ноге. Иако скок баш и не би задовољио судије на неком међународном такмичењу, „Мренина“ одважност била је довољна да се разлегне громки аплауз усхићене публике. „Мрена“ би изронио, ухватио се за решетке, а онда се попео на узани плато, примајући честитке и цедећи мараму.

Иако је, касније, у потрази за послом (неки кажу и авантуром) отишао „у свет“, сваке године се враћао у завичај, како је говорио, да би се „напунио неопходном енергијом“.

На простору омеђеном кејом, јазом и вадом, свакодневно су дефиловале локалне девојке и младићи, жељни нових познанстава и летњих авантура. Ту се вежбало пливање, роњење и скокови, пецало на „брзи пец“, хватале ситне „чајке“ („са сак“), рађале прве симпатије.

Неке од тих веза су трајале кратко, неке дуже, а није се ретко догађало да се окончају веридбом или, пак, браком. Обично је започињало излежавањем на песку или у плићацима, нежним додирима, дискретним пољупцима. Затим, шетња до Маричкина и тако...

На плажи су домаћи момци волели да покажу своје снажне торзое: плавокоси „Мире“, са кожним шеширом „а ла Олд Шетерхенд“, као и Ивко, „дифовац“, који је мајсторски демонстрирао двоструки салто на партеру песковите, обалске „струњаче“.

Посебну пажњу изазивала су двојица мештана, иначе, боксера нишког „Радничког“ – Бранко „Шулеја“ и Гиша „Пуклица“. „Шулеја“, снажних истетовираних бицепса и широких рамена, уливао је респект свима поред којих је пролазио. Иако је деловао „страшно“, био је, у ствари, добре нарави, спреман да се свакоме нађе у невољи.

Његов клупски друг, полутешкаш, Гиша, у свету бокса познат као „Челик“, кога је чак и светски и олимпијски ас Мате Парлов упамтио по батинама добијеним на нишком рингу, био је од оних који су „брзи на ударцу“: свеједно на улици, у кафани или међу конопцима.

Још као дечак испољавао је својеглавошћу, због чега су родитељи имали муке да обуздају његов темперамент.

Причало се како је после ослобођења и доласка комуниста на власт, јавно изражавао симпатије према краљу Петру, коме је, иначе, декретом био забрањен повратак у земљу.

„Живео краљ!“, говорио је гласно Гиша. Његов отац, свестан последица, настојао је разним методама да обузда свога наследника. Када више ништа није помогло, кажу да га је, онако малог, везао за ноге и спустио у бунар, али ни то није „уразумило“ Гишу – и са дна бунара викао је: „Живео краљ!“

Поред јаза и ваде, трећи „пункт“ где су одважни и вешти пливачи могли да тестирају своје способности, био је „дурбин“.

Та олскурна, издубљена гранитна пећина из које је истичала вода, била је подземна просторија и у њу су улазили само најхрабрији.

Остали су се задовољавали купањем и скакањем низводно одатле, знатичељно прилазећи ниском и мрачном, полукружном улазу, оивиченом црвеним циглама. Унутра, због престаног обртања велике подводне турбине, чуло се потмуло

комешање запенушане воде и усамљени гласови оних који су смогли снаге да, упркос снажној струји, допливају до гвозденог рукохвата у стени.

И међу девојкама је било добрих пливачица.

Неке од њих попут Бојке, Јане и Беке „Грдине“, предводиле су женски део екипе сваке године на локалном такмичењу у Грделици. Тада би се весела колона Власотинчана углавном пешице и бициклима, упутила пречицом у то место удаљено десетак километара, до базена олимпијских размера, како би давала неопходну подршку својим такмичарима. Касније, у смирају дана, истим путем, преко Орашја, враћали би се задовољни због надмоћне победе у свим пливачким дисциплинама.

Једанпут у повратку, свратисмо на сладолед код „Лимонче“. Била је то невелика посластичара у чијем излогу је увек стајала земљана тепсија са киселим млеком, ужегле тулумбе, повелики бокал са лимунадом, полукруг од корнета, уметнутих један у други, некакви колачићи неприродне, зелене боје, и – ројеви мува.

У ту малу радњицу изнад које је писало „Мисини А. Лиман“, долазили смо често. Тада би власник, ситан бркати чичица са капом на глави, из неког удаљеног села код Драгаша, завлачио кашуку у дубљу посуду и стављао сладолед на корнет. Често смо пили и бозу.

Изававши напоље, кренули смо низбрдо према мосту; иза нас, гомила паса-луталица, који су претрчавали са једне на другу страну улице, пратећи свога вођу, браонкасто-жућкастог ловачког кера, фине сјајне, кратке длаке.

Одједном, из „Крњиног“ сокака изјури омален човек у плавом, радном мантилу, са огромном батином у руци. Пси се разбежаше. Једино није могао, на време, да умакне вођа чопора.

Од дивљачког ударца по леђима, скончао је ту, на плочнику, уз болан урлик.

„Видосте ли, ‘Џаља’ утепа куче с тољагу!“, узбуђено узвикну „Вилизон“, који је стајао испред очеве механичарске радионице.

Били смо сви згранути од наглог узбуђења, после угодно проведеног излета.

А, „Џаља“, општински шинтер, задужен да хвата, трује или пребија злосрећне животиње, вратио се на тренутак до скривених колица, убацио у њих свој плен, и наставио даље, низ чаршију, као да се ништа није десило.

Једно од локалних знамења био је фудбалски клуб „Власина“, основан скоро пре једног столећа, што га је сврставало у ред најстаријих спортских екипа у земљи. Плац за стадион у Росуљи, поконио је својој варошици познати филантроп, имућни, Гаврил Поповић, и ту су одмеравале снаге и умећа углавном екипе нижег ранга. Иако је годинама наступала плејада, како се веровало, одличних играча, „Власина“ никада није успела да се домогне прве лиге. Чувени Степа „Шоп“, браћа Дејанци, голман „Бабастојанац“ и остали, нису успели да постигну нешто више. (Једна од прилика била је сусрет са „Динамом“ из Врања, али ни ту се није могло даље.)

Свеједно, Власотинчани су брзо заборављали поразе и поново долазили да бодре своје фудбалере, стојећи око терена или седећи на урушеним старим трибинама.

Негде до краја педесетих година, власотиначка студентарија је свакога лета у парку поред реке, брижљиво припремала „Кермес“. Била је то традиционална приредба која се састојала од песама, скечева и делова водвиља, уз надахнуте опаске жовијалних конферансијева.

Иако је капацитет Баште био завидан, улазнице су се резервисале пар месеци раније. Сва места за столовима на шљунковитом поду била су попуњена; а на околним кућама, начичкане терасе и прозори. Но, било је важно видети и чути шта су то студенти припремили овога пута. Све је врвело од игре и песме, док су се келнери једва пробијали носећи високо изнад глава овале са чувеним малим „кобасичкама“, димљеним, меснатим залогојима једин-

ственог изгледа, мириса и укуса, неизбежним ђевапчићима са луком, уз стотине литара сода-воде, вина, ракије и сокова од малина.

Затим се кренуло са „Винским балом“.

Одмах на почетку шеталишта уз реку, код хотела „Земун“, била је постављена огромна бачва кроз коју се улазило у, како се говорило, „царство племенке, грома и ружице“ – заштитних знакова Власотиначког виногорја.

На тој „дионизијској“ светковини где су, овога пута, наступале и звезде естраде, било је веома важно да се појави тзв. домаћин, обично из света политике. Тада би простор испред хотела био закрчен црним лимузинама са затамљеним стаклима, београдских регистрација.

Сваке године бирала се и Мис са две пратиље, а њихове фотографије и репортаже афирмисале су ту варошицу и на ширим државним просторима. Почели су да долазе и гости са стране и све је обећавало да ће „Бал“ потрајати. Но, турбуленције у друшт-

Раставница или Страње, биле сувише „свеже“ локације за клинцке, недovolно припремљене на дужи боравак у природи. Али, недаће су се брзо заборављале, а памтиле договорштине са „Миретом“, „Стилковчинима“ – Батом и Љиљом, Бобаном, Мићом, Цонетом „Научником“, који нас је стално „бомбардовао“ својим (проблематичним) тезама из света природе и живота.

„Ја се не слажем да је у здравом телу, здрав дух. У здравом духу – здраво је тело“, говорио је Цоне.

Тада би се отварао полемика и свако од нас је покушавао да га убеди својим аргументима у супротном, али он је остајао непоколебљив.

Још неко време се размишљало о односу „духа и тела“, али, такве теме су биле превише оптерећујуће за јуноше, уморне од целодневног тумарања по шуми.

...
У „чаршију“ се излазило свакодневно, а евентуални изостанак неког из друштва био је примећен одмах, као

Једно време гитариста је био Мирољуб „Маца“.

Тај син познатог власотиначког кројача, у чијем смо се дворишту играли, веселе нарави и увек спреман на непредвидиве авантуре, добар ђак и друг, волео је музику и рано почео да пребира по жицама гитаре.

У непосредном суседству живео је „Шела“, чија нам је мама спремала често палачинке. Ту смо формирали „приручни“ оркестар: „Маца“ и ја гитаристи, „Шела“ бубњар. Добош је замењивала столица, палице прсти, а чинелу повремено гласно изговорено – „чш!“. Но све то није сметало да уживамо у слатким илузијама које само младост може да понуди.

После гимназије, „Маца“ је отишао у Београд и завршио „Политичке науке“, да би се вратио у Власотинце, где је у школи нашао трајно ухлебљење.

Виђали смо се ретко, и тада бисмо евоцирали успомене из дечачких и тинејџерских дана.

У малим, провинцијским, мести-

рачуна о њима, неговао брижљиво тек излегле голуждраве птиће, хранио их, појио, стављао им прстенове на нојне зглавке, бринуо да не постави плен неке од грабљивице, надавао им надимке. Љубимица му је била једна зеленкаста голубица, чудног, егзотичног (на овим просторима), необичног имена – „Ервшука“. Упамтио сам то, али се не сећам да ми је икада објаснио откуд му идеја да је назове тако.

Уочи мог поласка у средњу школу, поклатио сам Жики мали златни привезак, са неким црвеним каменом у средини. Ставио га је на ланчић, рекавши да ће га чувати, као драгу успомену.

Прошле су деценије.

Једном ми је јављено да је „Шпанац“ имао неку опасну повреду, насталу као последица пожара, који му је захватио велики део тела. Био је хитно пребачен на нишку Клинику за пластичну хирургију. Одмах сам отишао да га видим и, евентуално, понудим помоћ, распитујући се од собе до

„Кажу да своје Власотинце не би дали ни за цели свет!“

ву, девастирање велике плантаже, чувеног винарског подрума и неуспешне приватизације, учиниле су да ова манифестација једва опстаје. (Сада је примат преузела „Роштиљијада“ у оближњем Лесковцу.)

...
Као дечак, често сам седео на балкону куће мога деде, на самој обали реке, поред млина. Са те „централне ложе“, на чијем крову је била постављена лимена псећа фигура која је подсећала на дугогодишњу ловачку традицију мушких потомака, поглед је обухватао панораму читавог краја.

Лево, гвоздени мост са луковима, предратни хотел „Земун“, башта „Парк“, „Аџијина“ вила „Зора“, Ловачки дом.

Од моста, целом дужином десне обале, до јаза, кеј са лампионима.

То је, иначе, у вечерњим сатима, била главна власотиначка променада.

Мени је била занимљива шира околина варошице, до које је поглед досезао.

„Шта је оно тамо?“, питао сам ујака, показујући у даљини два стабла (вероватно тополџа), једно до другог: мање и веће.

„Крушевичко Бучје“.

„А, оно, десно?“

„Брезовица“.

Касније, када сам поодрастао, ишао сам повремено са другарима на „договарање“ које је, углавном, трајало највише два дана и (само) једну ноћ, јер су Станци, Сизове ливаде,

и појављивање нових „фаца“ које су долазиле у госте за време ферија.

Једно време пажњу су привлачили акцијаши: препланули, набрекних мишића, у униформама боје песка, и већина је носила црвене ударничке значке на реверу, као потврду свог прегалаштва при изградњи магистралног (ауто) пута.

Сваке вечери, „Парк“ би био попуњен до последњег места.

Власотинчани су волели музику, а посебно су се памтиле певачице које је нанео пут у варошицу, ко зна одакле. Због неких су многи бракови долазили у питање, а честе сцене, када би очајне жене ту налазиле своје „расположене“ мужеве, биле су теме о којима се причало.

Кулминација је достигала врхунац у „ситне сате“, нарочито када извесна „Кети“, запева песму „Циганчица воду гази, овако...“, на шта су распојасане делије исказивале радозналост питањем: „А, како?“. Тада би певалка задизала сукњу до изнад колена, објашњавајући мазним гласом: „Баш тако!“ (За „дубљу воду“, због које би се ноге забелесале још више, требало је додатно платити...)

Касније, у „Парку“ је певао „Шпанац“ са ВИС-ом „Рубини“ (наступали су и на чувеној Другој гитаријади у Београду, у друштву најпознатијих састава у то време).

И остали из оркестра трудили су се да стварљу добар штимунг: Миша „Бојко“, „Кире“, Пека „Жути“, Јоца „Лалиш“, „Шела“, Мија.

ма, несрећни случајеви остављају много веће трауме у памћењу мештана него у другим срединама, поготово када су актери млађи људи, наши познаници, комшије, пријатељи.

Тако је било када се удавио „Букор“, тако је било када је у самом центру, код Суда, настрадао младић јурећи на мотору, тако је било и сада када је „Маца“ на играци, пред пренераженим ђацима, пуцао најпре у своју ученицу, а онда и у себе...
„Бог нек’ им душу прости“.

...
Жика „Шпанац“, шармантни младић, поред талента за многе делатности, налазио је задовољство и у певању. (Нарочито је био познат по неким популарним песмама Микија Јевремовића.)

Дружили смо се интензивно и највише времена проводили у његовом дворишту, на чувеном „чардаку“, како смо називали заклоњен простор изнад некадашње стаје. Ту смо свирали, певали, играли покер (каменчићи или палидрвца су замењивали новац), а кафе и колачиће, доносила би нам његова мајка Симка, тиха и ненаметљива плавоока бакица, већ тада добрано захваћена деменцијом. Ми смо то знали, али се понашали као да је све у реду, чак и онда када је забрављала и замењивала наша имена.

Са „Чардака“ су свакодневно полетали и слетали браонкасти, сивкасти, шарени, црни или бели Жикини љубимци. У то време, као и многи, био је опседнут голубовима: водио је

собе, истовремено стрепећи од сусрета: такви пацијенти су, обично, у завојима и није их лако распознати.

Тада ме је у ходнику неко дотакао по рамену.

Из узаног прореза, између чврсто стегнутих газа и фластера, којима је била обмотана глава, гледала су ме радосно два плава ока, а кроз раскопану болничку пиџаму на грудима, назирао се ланчић и мали златни привезак са црвеним каменом!

...
А, Власина, око које се свила питања варошица, са временом спира сећања, али и „памти“ покушаје да јој се измени вековна природна „мисија“.

Негде раних осамдесетих година, пронео се глас да ће се на месту јаза подићи мала брана, која је требало да „трајно“ реши питање водоснабдевања, унапреди туристичку понуду, наводњавање. Пристигла је механизација, а старије мештане подсетила на време када се градио кеј. (Додуше, он се зидао претежно ручно, а радну снагу је, како се причало, обезбеђивао Нишки казнено-поправни завод.)

После извесног времена устава је завршена, није више било јаза, а са једне на другу страну прелазило се преко бране.

Убрзо се испоставило да је велики проблем представљао муљ који се таложио на дну, па су се често отварали испусти, како би систем несметано функционисао.

Иначе, то замућено акумулирано језеро, никада није могло да замени

бистру и искричаву воду због које је пре рата био изграђен троспратни млин. Са изградњом бране, тог необичног „уљеза“, који је изменио физиономију дела реке и целокупни амбијент, нестало је магије непатвореног уживања.

Почела су и утапања у језеру.

Да ли се то Власина „светила“, не знамо, али, већ после десетак година догодио се страшни поводањ. Иако је река сваке године надоласила после јачих киша или услед отапања снега у планини, овога пута, поплава „библијских“ размера ударила је свом снагом, разарајући све што јој се нашло на путу.

Побеснела вода пробила је брану, прелила се преко ње и кеја. Чак је „лизала“ и балкон на дединој кући, који се налази десет метара изнад обале, а део разрушене уставе, бетонска громада тешка више стотина тона, зауставила се низводно, тек код моста!

Нико не памти да се тако нешто икада десило.

После пар дана, река се повукла и оставила пустош, подсећајући да се увек мора водити рачуна о њеној, често јогунастој, нарави...

...

У зимским вечерима, поред биоскопа, једно од омиљених састајалишта био је „Партизан“. Та пространа сала некадашње „Соколане“ са олајсаним даскама на поду, дрвеним столицама поређаним уза зид и великом бином, где су свирали „Амигоси“, за Власотинчане је представљала полигон за плес и уживање у музици.

Долазећи, обично би се свраћало до неке од оближњих пекара на симит. То оријентално пециво од белог брашна, зачињено анисом, јело се, онако успут, „с ногу“, а његовом деликатесном укусу доприносила би ћетен-алва, као прилог.

По уласку у салу, девојке би брзо свлачиле капуте и показивале своје најновије тоалете, а младићи, окупљени око две велике фуруне, гледали их знатижељно, овлаш притежући узане кравате на крагнама најлон кошуља.

Музички „туш“: микрофону прилази Звонко саксофониста поздрављајући присутне, пожелевши им пријатно вече, док су се иза његових

леђа „Ђерма“, тромбониста и хармоникаш Мита „Линдер“ договарали, око нумере којом ће почети игранка.

А онда, светла се гасе свуда у сали осим бине, где „Бени“ даје маљницама темпо, а Влада Дејанац свира соло на труби „Кад свеци марширају“. Придружује му се „Шулеја“ који је дотле уштивавао гитару и подешавао појачало. И тако крећу уводни тактови.

После „загревања“ – музика за игру.

Пауза и ишчекивање, јер „даме бирају“.

Ту већ долази до првих напетости: појединци у нади да ће бити баш они „изабрани“ од стране девојака, јавно негодују: једни добронамерно прете кажипрстом, други показују упитно на себе и као да кажу: „а, мене?“, док понеки и насрће на „симпатију“ тражећи „објашњење“.

Дешавале су се, понекад и туче, али се убрзо „смиривала ситуација“, на опште задовољство.

...

Недалеко одатле, на самом завршетку „долине“, када се пође ка гробљу, налази се мања ромска колонија. Населивши се давно, пре рата, власотиначки Роми су успели да се интегришу у ту средину, вредно радећи свуда где се указивала потреба, како би прехранили децу и дозиравали своје потлеуше, омазане блатом.

Као и сва њихова сабраћа, славили су колективно Ђурђевдан. Тада би се из махале надалеко чула музика лимених инструмената. То је Миле „Балавур“, предводио своју „капелу“ свирајући на труби типичне јужносрбијанске чочеке, уз пратњу својих потомака и комшија. Егзотичне ритмове уобличавао је црнпурасти момак који је у десној руци држао „чуканку“ а у левој танки прутућ. То му је био „алат“ којим је снажно ударао у тупан и чинелу. Оркестар би прошао градским улицама и сокацима, а предводиле би га нападно нашминкане младе Ромкиње, у разнобојним свиленим димијама и обавезним марамама, којима су подвезивале косе. Играјући, ударале су длановима у деф и на тај начин обогаћивале ритам.

Веселје је трајало неколико дана и за то време је заклано на десетине

јагњади, као део традиционалног ритуала, испечено много тепсија разних пита и баклава, а балони попијеног вина и пивских флаша, нису се ни бројали.

После тога, изнад махале, још дуго је лебдео миришљави облак.

...

У Власотинцу је постојало и неко пензионерско удружење, чија се делатност одвијала, претежно, у једној ороњулој просторији, у доњем делу варошице, близу моста. Ту су, углавном момци и нешто старији, играли билијар, док би понеки умировљеник из ћошка посматрао, ређао домине, карте или шаховске фигуре, ишчекујући партнера и испијајући пиво из флаше.

Човек који је опслуживао сву „клијентелу“ био је Жика, кога нико није звао по имену, већ само „Рататајач“, или, „Рататајче“.

Тај деминутив му је, некако природно, одговарао.

Био је то омањи, дебелушкасти чичица, увек добро расположен и вредан. Због неког удеса није имао све прсте на левој руци, па му је шака стално била у џепу од панталона. Но, то му није сметало да оном другом, слободном, отвара запушаче на флашама, наплаћује услуге и повремено полива земљани под водом из лимене канте.

На два стола са зеленом чојом, затегнутом преко мермерне плоче и оивичене „мантинелом“ од тврде гуме, играло се „на кегле“ или „карамбол“, у зависности од умешности. Иако столови и „такови“ нису били нарочитог квалитета, то није сметало да се страствено игра од раног јутра до дубоко у ноћ. Тада се судар лоптица од слоноваче чуо и на удаљености од стотинак метара.

„Које радите у ово доба? Што си не идете дом?“, питао би Цветко милицајач, улазећи у задимљену просторију.

„Рататајче“ брзо нуди столицу и отвара боцу пива, којој дежурни „чувар реда“ не може да одоли: скида капу и прикључује се кибичерима који гласно коментаришу поједине потезе локалних билијарџија.

И тако свакога дана и ноћи.

...

Отада је прошло доста времена.

Дошао сам да обиђем времешне рођаке у кући на обали Власине.

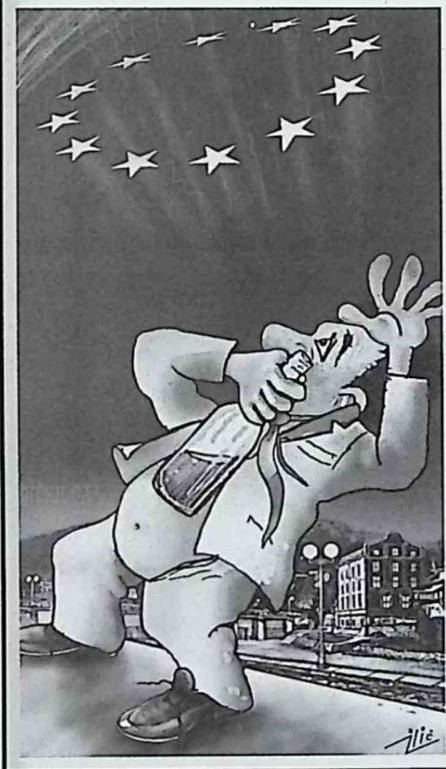
Негде око подне, седели смо на балкону са кога је пуцао поглед на све стране. Одједном, из правца „Земуна“, зачула се музика лимених дувача. „Банда“ је ишла лагано поред кеја и свирала неки меланхолични мекам. Сада су се приближили средини, приметио сам да испред њих, подигнутих руку изнад главе, хода онако, „ногу пред ногу“, неки човек са шеширом на глави.

„Ко ли је оно?“, питао сам ујну.

„То је наш Боги Мрена. Док је био млађи нико није могао да скаче 'ласту' у Власину са млина, осим њега. Сада живи у Шведској и сваке године овде проводи одмор. По цео дан тако хода и Цигани му свирају. Каже да не би дао Власотинце ни за цели свет!“

ИСКОСА ПИВДАНО

Аутор: Зоран Илић

Поезија - избор

ЈЕДНОМ

Једном кад нестане даљина сунца,
кад под ногама осетимо маглину густу,
кад привлачност понора надјача сила живота
и за собом је остави тако црну и пусту,

полетећемо сјајним звездама заносно,
оним што на круне им свици прелећу свод,
оставити за собом слепе и глуве ноћи
и путеве пуне, што упознаше нам ход.

Једном кад умакнемо терету мржње,
кад не чујемо више њену скрипу по поду,
кад се онако наги огрнемо сјајем
и нико нас више не препозна по ходу,

полетећемо сјајним звездама заносно,
оним што на круне им свици прелећу свод,
оставити за собом слепе и глуве ноћи
и путеве пуне, што упознаше нам ход.

ХРИШЋАНСКИ КОРАК

Изнедрила Звезда чедо светла,
Да осветли боре незнанога лика,
Водилца да буде, смернице да даје,
На путу ретких, древних пролазника.

Безимени човек из сенке храста
Путем корача изнуреног тела,
Ал' стопа предака нову снагу враћа,
Па одмахну руком, збриса зној са чела.

Око њега редови бодљикава жице,
Сплетене од бола, увреда и стида,
А он даље једнако корача,
Са жељом да снове не изгуби из вида.

Корак за кораком у бескрајном низу,
Ка извору где жива вода извире,
Жељан душу жедну да окрепи,
Корача са надом, што задња умире.

ХИМНА СЛЕПИХ

Ова тмина није зла судбина
којом ме живот у црно завија,
већ потајни кутак за светлу душу
и огњиште молитвеног изгарања.

Зато љубав сипај у чашу
где радост се рађа кад нада заруди,
и наздравимо водилци живота
која нас у таму из учмалости буди.

Та водилца, Свевишњи Творче,
милост је твоја која нас крепи.
Праштај и учини да путем спасења
ходамо и ми, Твојом вољом слепи.

Хаџи Симка Голубовић

НА ОБЕЛЕЖАВАЊУ СТОТЕ ГОДИШЊИЦЕ ПРОБОЈА СОЛУНСКОГ ФРОНТА

СТОГОДИШЊИЦА ПРОБОЈА СОЛУНСКОГ ФРОНТА

Према годишњем плану активности Удружења потомака ратника Србије 1912-1920. год. - Власотинце, предвиђено је учешће наше делегације на централној манифестацији обележавања 100 година од пробоја Солунског фронта. За одлазак Грчку одређена је деветочлана делегација превођена председником нашег Удружења, мојом маленкошћу.

Тридесетог септембра 2018. године, нешто иза поноћи, испред седишта Удружења на Тргу Ослобођења након што смо спаковали ствари неопходне за пут, два венца од природног цвећа са тробојном лентом, као и заставу Удружења, полазимо пут Грчке.

Ноћна тишина и мир, као и нови аутопут чине путовање јако пријатним. Без дужег задржавања и проблема прелазимо оба гранична прелаза и у рану зору улазимо у Јелинску републику. Већ након двадесетак километара стижемо до нашег главног одређишта - меморијалног комплекса надомак Поликастра.

Празан паркинг без игде иког буди код неких од сумњу да нисмо можда погрешили термин или локацију? Да бих потврдио да смо на правом месту и у правом време и разуверио остале да нисмо погрешили упућујем се до малене капије од кованог гвожђа. На кратко застајем и читам попут речи молитве, натпис исписан на омањој белој мермерној плочи. Подижем резу и убрзано се успињем лепо урађеним степеницама од ломљеног камена. Након двадесетак степеника одједном чујем гласан разговор, налик на свађу и звекет металних шипки. Корачам још десетак степеника и примећујем два грчка војника и једног официра како монтирају тенде у бојама грчке заставе. Поздрављам официра на српском са „Помаже Бог!“ на шта ми он климањем главе одговара. Задовољан призором враћам се до наших и потврђујем да смо на правом месту, али и да смо доста поранили. С обзиром да има још доста времена до почетка манифестације одмарамо од пута и доручкујемо. За то време застава нашег Удружења причвршћена за комби којим смо се довели торжествено се лепрша на ветру солунскопољском.

Убрзо пристиже још грчких војника. Два припадника грчке војне полиције са плавим зашивцима на рукавима заводе ред. Стиже и почасни вод наоружан аутоматским пушкама.

У међувремену тенде су намештене и испод њих постављене табле са именима делегација које ће учествовати у прослави. Појављује се и аутобус са војним оркестром. Централни плато се полако пуни. Пристижу стране делегације и заузимају своја места испод тенде. Прва са леве стране руска. Ту су и припадници Критске гарде у интересантним црним униформама, традиционалним чизама и заставама налик на црквене барјаци. Ученици школа из Поликастра, представници грчких цивилних власти. Са десне стране представници разних Удружења која се баве очувањем традиција везаних за Велики рат.

Одједном тишина, а затим један грчки митрополит са неколико свештеника врши парастос изгнулим војницима на Солунским фронту. Док они преузносе молитве један војник пар пута додаје миомирисни тамјан у необичну кадионицу начињену од војничког шлема постављеног на трonoжно постолје.

Крећу химне... Марсељеза, God save the Queen, Fratelli d'Italia... Наша и грчка химна изазивају највише пажње код присутних. Делегације полако полагају венце од ловоровог лишћа. Прво на главно обележје а затим и испод мермерних попрсја председника влада у току Великог рата земаља учесница. Енглески морнарчки официр полаже венац од црвених макова. Наши елегантно обучени и „под конач“

постројени кадети и кадеткиње Војне и Полицијске академије доминирају и често су на мети грчких фоторепортера и сниматеља.

Говорници се смењују један за другим. Неочекивано, представник Уједињеног краљевства са пуно пажње и поштовања више пута помиње српске војнике, док сви остали говоре углавном о „савезничким снагама“ и „Македонском фронту“

Долази тренутак када и ми полагамо венац. Фотографишемо се за успомену и усхићени долазимо до „чиче“ у униформи аустралијског војника из Великог рата. Ту су и мило-средне сестре обучене по великоратовској моди. Делимо радост свечаног тренутка и фотографишемо се са њима.

А затим, задовољни крећемо даље... Пут Салонике.

Стижемо до Зејтинлика. Улазимо на капију, најављујемо се и долазимо до места за полагање венца.

Доминирају венци васељенског и српског патријарха положени пар часова раније. Одајемо пошту српским ратницима и полагамо венце. Затим силазимо у крипту. Свеже окречена крипта мирише пријатно. Простор након рестаурације изгледа некако растеређенији него

претходних година.

Опет се враћамо на плато са венцима и фотографишемо за успомену... Неко добаца: ВИДИМО СЕ ЗА ДОГОДИНЕ!

ВЛАСОТИНАЧКИ БЕЛОРЕПИ ВИСОКОЛЕТАЧ („БЕЛОРЕПАЦ“)

Власотинце, миран градић на југоистоку Србије. Са три стране окружан брдима, са четврте, за-падне, отворен према лесковачкој равници. У нижим пределима погодан за лов на ниску и пернату дивљач, у вишим, према Црној Трави и планини Остроzub, на високу дивљач. Кроз Власотинце протиче река Власина, миљеница свих Власотинчана. Некада је била много већа и чистија. Док су се купали у њој, могли су и да је пију. Водом из Власине наливале су се каце са купусом и паприком. Кажу, зимница се никад није кварила. Кад би оточили вино, Власотинчани су у комину сипали воду из Власине и правили вино карактеристично за ово поднебље - комињак (шилјер). Власина је обилувала и мренама, и то капиталним примерцима. Мрена већ одавно нема. Остали су кленови, кркуше, скобаљ и ситна бела риба.

Али, Власотинчани су и даље заљубљени у своју реку. Увече, док шетају крај ње, послушују њен тихи жубор и поверавају јој своје тајне. Међутим, ово није прича о лову, нити о риболову. Ово је прича о голубовима, а она почиње давних тридесетих година прошлог века, кад је у Власотинце дошао нови учитељ, господин Света Димитријевић. Како су у то време сви Власотинчани имали надимке и господина Свету су кратко прозвали „Уча“.

Поред велике љубави коју је несебично поклањао својим ученицима, Уча је имао још једну љубав, а то су били голубови. С обзиром да су тада сви власотиначки одгајивачи чували исту расу голубова, ниског високолетача и то у црној боји - арап, у браон боји (популарније „црвеној“) - бакс (л)ија и, ређе, жутој - каналија, а Уча је имао веома квалитетно јато нишких голубова. Међутим, једног дана дошао је на идеју да направи нешто ново, да покуша да створи нову расу голубова по којој би се Власотинце сврстало у ред ретких градова у Србији, па и у свету, који имају своју аутохтону расу голубова. Започео је са дугим, мукотрпним радом на остваривању своје замисли. Своје нишке једнобојне голубове укрштао је са, такође, нишким шареним голубовима (са белим репом, белим крилима, белом главом и белим перјем испод кљуна у облику троугла, тзв. „белом брадом“).

Упорним радом и оштром селекцијом успео је да код новодођених голубова елиминира белине на глави, а задржи беле репове, бела крила и „белу браду“. А онда је тако добијене голубове укрштао са трећим расом голубова голубије-сиве боје - „гутанима“ (од Ниша према Београду познатијим као „мавијани“). Укрштањем са њима успео је да својим голубовима дода нијансу

зеленкасто-љубичасте боје, јаче изражену на грудима и крилима, чиме је, по његовој замисли, власотиначки белорепи голуб добио дефинитиван изглед. Годинама је радио на усавршавању своје новостворене расе и одгајио је предивно јато. Онда је стигла несрећна 1941. година. Поред многих других Власотинчана и учитељ Света је мобилисан. Добио је позив коме се одазвао, отишао је у рат и од тада се, на жалост, за њега више није чуло.

После страха које са собом носе сви ратови и овај се завршио. У мукотрпном послератном животу људи су се полако враћали својим ситним задовољствима. Без обзира што је од Учених „Белорепца“ остао веома мали број примерака, власотиначки одгајивачи су се дали на посао. После дугог низа година већи број њих могао је да се похвали да је новостворена раса „васкрснула“. Годинама је на интерним власотиначким изложбама голубова излаган и власотиначки белорепи голуб, али само као подврста нишког високолетача. А онда, почетком двадесет првог века, група одгајивача ентузијаста, консултујући се са најстаријим одгајивачима - малобројним Ученим савременицима, направила је стандард за свог власотиначког белорепог голуба и Голубарском савезу Србије поднела захтев за званично признавање своје расе голубова. Захтев је узет у разматрање, а по стандарду Савеза власотиначки белорепи голуб је добио статус „Расе у раду“ у трајању од две године.

По истеку тог периода, у хотелу „Грозд“, у Власотинцу организована је изложба голубова на којој је био изложен и велики број власотиначких белорепих голубова. Изложбу су оцењивале стручне судије из Савеза одгајивача голубова Србије, а основни циљ изложбе био је признавање расе

власотиначког голуба. На велику радост власотиначких одгајивача, комисија је дала позитивну оцену за признавање расе која је добила и свој званични назив „Власотиначки белорепи високолетач“. Иста је призната од стране Европског савеза одгајивача ситних животиња те, самим тим, може званично да учествује на свим европским изложбама.

Цела изложба пропраћена је камерама господина Јована Па-

вличека који је једну своју емисију „Мој љубимац“ посветио овој изложби и која је у целисти приказана идуће недеље у редовном термину на првом програму РТС-а. У знак сећања на свог вољеног учитеља, власотиначки одгајивачи голубова су свом клубу дали име „Друштво одгајивача расних голубова Света Димитријевић-Уча“.

Благоје Стојановић
Бане Гигин